

abdomine aut pectore, quod in nostris vidimus gemellis, cohærebunt. Non dissentit Le GRAND, quem *in histor. natur.*

p. m. 339. vide. Interim non inficior, gemellos duos placentas quandoq; habere, duaque ligamenta umbilicalia, sed si duæ quoq; adsint secundinæ, non puto, ipsos ex unico esse coitu, sed ex superfœtatione.

§. XXXVIII. Symbolum suum ad monstrosorum partuum generationem tandem etiam conferunt influxus siderum, ventris contorsio, & omnia quæ partes quasdam ovi characterisati dislocare possunt. Exempla prostant apud SCHOTTUM *in phys. sua curiosa*, & WEINRICHIUM *de monstris*, qui potest esse instar omnium, qui unquam de hoc scripserunt argumento.

§. XXXIX. Causam finalem silens prætereo, quia omnia in faventiozem partem potius interpretanda sunt, neque enim monstruosa illa aliquorum iudicia statim approbare, sed ipsis monstris annumerare debemus: Non enim vereor cum Celeberr. BARTHOLINO dicere, mon-

strosam fore naturam, nisi in his monstris subinde luderet pro variarum causarum conditione.

§. XL. Sed latissima sese pandit officina, insignes hujus doctrinæ usus in omnes facultates redundantes nobis suppeditans. Possent enim utiles pariter & jucundæ hic moveri quæstiones, Theologos, Jurisconsultos, Medicos & Philosphos spectantes. Nempe an gemelli nostri monstrosi unicam, an duas haberint animas? An si supervixissent, in partienda hæreditate stare debuissent pro uno: An monstra debeant baptizari? An ipsorum generatio à Medicis possit præcaveri? Quare navi quidam materni certis temporibus efflorescant? Sed monet me Typographus, hinc colophonem impono, LECTOREM BENEVO- LUM obnixè rogans, ut ea quæ ex ore DOMINI PRÆSIDIS, de hoc argumento nuper in lectionibus publicis disferentis, collegi, æquiboniq; consulat, DEO O. M. sit laus & gloria in æternum.

DISPUTATIO XXXI.

DE

COLORE ÆTHIOPUM.

RESPONDENTE

MARTINO ECKHARDO LUCANO, Wolffhagiâ-Hasso.

I. N. J.

§. I.

MUndus regitur opinionibus & trahit sua quemq; voluptas. Usque adeò facilè à teneris assuescimus, ut etiam illa quæ naturâ deformia

sunt primoque intuitu horrorem injiciunt, temporis diurnitate nobis tandem grata fiant & accepta, imò sub eximiæ pulchritudinis specie oculis glaucoma, ipsi verò phantasiæ fucum faciant, quod enim longa introducitur consuetudine, tandem

qq in le-

in legem abit, cum magna vis in sit & phantasia & consuetudini, ut non raro ipsi naturæ vim faciant, & ceu dictatores fasces imperii in œconomia animali, præsertim verò inter homines obtineant. Argumento sunt Nigrity, colore, non imaginatione, aut præjudicio, sed vero sui elogio tristi atq; in amœno præditi; Quæ vis enim nigredo nobis omnibus ferè sit invisæ, & ipsis cum tenebris pœnisq; infernalibus quid habeat commune, ipsis tamen Nigritis hereditarius hic color usq; adeò placet, ut non solum cacodæmonem colore illo indignum censeant, sed & alia turpia quævis candidissimo ceu inauspicato colore designent: in sua autem nigredine triumphent, & superbiant, hosque omnibus præferant, qui atro hoc colore ad splendorem usque tincti incedunt, decujus coloris causa antehac abscondita impresentiarum dicturi sumus. Faxit Deus ut feliciter & pro voto.

§. 2. Nolo autem ipsis cum Theologis in Nigritarum inquirere originem & Natales, non nescius, quod contentionis ferram hæctenus strenuè traxerint, utrum Æthiopes ortum suum habeant à Chamo filio Noachi, qui inter Noachi filios primus vel nativitate vel imperio fuit, & in prima post diluvium mundi divisione Arabiam, Syriam, Ægyptum & universam Africam obtinuit; quem post maledictionem parentis atro carbone notatum fuisse existimant, ut omnes ejus posterii similem corporis habitum similemque colorem acquisiverint, & in hunc usque diem possideant. An verò etiam ante diluvium vixerint Æthiopes, cum æque eo tempore terræ incolæ varias ejus tum frigidæ tum calidæ regiones dubio pro-

cul inhabitaverint? Quippe nihil ad terræ facere videtur, quod Chamus significet nigrum, calidum & exultum, sic enim sequeretur, cum ab utero æthiopem fuisse, neq; colorem illum demum maledictionis fuisse effectum. Et quamvis hodiè omnes ferè Arabes & Afri colore nigro tincti sint, nequaquam tamen inde inferre licet, quod propterea Chamus, cujus posterii hæctenus occuparunt, atro etiam colore fuerit præditus. Cùm non immeritò à *Celeberrimo nostro Hannemannò in Scrutinio curioso Nigredinis posterorum Chamæ* dubitetur, an omnes ejus posterii fuerint nigri, an verò solus Chanaan maledictione Noachi tactus niger fuerit, à quo omnes Canaanii postmodum ortum suum traxerunt.

§. 3. Et quæ quæso cum nigredine hæc inflicta fuisset pœna, quam posterii Chamæ tantoperè deprædicant & in deliciis habent, prout antea dictum? Certè Sacra Scriptura aliud quid docet, nempe quod execratio illa parentis jugum servitutis Chamæ posteris imposuerit, quod Hebraïsmus magis explanat, vi linguæ suæ dicens, Chamum fore valdè abjectum servum fratrum suorum, quod etiam censente Illustri immensæque cognitionis Viro Dⁿⁱ BOYLE ex parte fuit impletum, quando Israëlita, posterii Semi, subjugabant Canaanæos, Chamæ progeniem, ipsosque duræ servituti mancipatos tenebant. Hoc autem de Æthiopibus vix dici potest; hæc enim gens (*juxta Cl. Pechlinum*) in ultimos Africæ recessus vel ut ocia relegata, sacris illis & internecinis Israëlitarum bellis, quibus tot tamen nationes & ipsi Canaanita in servitatem sunt redacti, intacta cælo suo & solo fruens tranquillè semper egit,

egit, donec nupero demum seculo diu sepultæ gentes nostræ etiam plagæ ostendi cœperint; Hinc alii his moti argumentis asserunt, *Aethiopes* non tam Canaânis esse sobolem, quàm Ludi, filii Mizraim, qui & *Egypto* & conterminæ *Aethiopiæ* posteros suos impendit: Sed & hæc assertiones metæ sunt conjecturæ, nihil enim certi hîc pronunciare licet, quia illæ gentes tam diu à communi sensu & annalium memoriâ fuerunt remotæ, ut vix certam iis sedem, aut habitum vultusq; characterem, saltem qui primitivo sit similis, assignare possimus. Quod si nostratum hodie gentium in Europa migrationes tam obliuiscuntur, ut pauci per commentarios aut originum indices, plurimi conjecturâ tantum in earum causas sint adducti, quid mirum, si in *Africâ inexplorato terræ tractu* & minus perspectis gentium historiis magis hallucinemur. Et quicquid tandem sit, dato etiam, quod *Aethiopes* genus suum à Canaane repetant, nondum tamen evictum est, nigredinem esse maledictionis notam, & servitutem, cujus tot seculis immunes vixerunt, nuper demum & mereantium avaritia protrahi, colore significati. Quæ omnia S. Codicis Interpretibus committimus, & si plura adhuc desiderentur, vide sis *integrum caput nonum Tractatus de colore & habitu Aethiopum, à Celeberrimo Pechlino editi.*

§. 4. Properamus itaque ad causam physicam, non exclusâ, sed præsuppositâ causâ primâ & universali, visuri, quibus causis naturalibus *Aethiopum* nativâ nigredo accepta ferenda sit. Abeunt autem auctores in tot diversas sententias, ut difficile sit in tanta philosophantium turba certi quid pronunciare, quibus non obstantibus eam

amplexuri sumus opinionem, quæ & experientis fulta, & ipsi rationi magis consona sit, his enim velis instructi non tam facile in scopulos impingemus, sed vastum hunc oceanum citra naufragii periculum transnatabimus. Et ut iter hoc felicius emetiri possimus, primò omnium sententias æquâ lance trutinabimus, ut rejectis vilioribus ad veram viam magis sit expedita.

§. 5. Occurrit autem primò eorum opinio, qui persuasum habent, causam atrij huius coloris in genio loci quærendam esse, cum illud clima quo in *Aethiopes* vivunt peculiare quid obtineat, & ut aer istius loci quem hauriunt occultam habeat vim corpora humana nigro colore tingendi, ipsiq; semini talem imprimendi characterem, ut nigri quoque generentur infantes; & quis inficiabitur genium loci multum huc conferre; cum alibi vulpes & lepores insueto planè colore tingantur, prout *Olearius* in suo itinere enarrat. Verùm præterquam quod causa hæc occulta magis sit, minusque intelligi possit, quam res ipsa quam explicare volunt, eademque facilitate refellatur, quæ ab ejusdem patronis asseritur, hoc etiam obstat, quod stante hac assertione mutatio aeris coloris mutationem quoq; inferre debeat; cum autem videamus *Aethiopum* colorem adeo constantem esse, ut nunquam locorum mutatione ab indole sua degeneret, nunquid enim mutabit *Chusæus* pellem suam? ipsi etiam albi diutiùs eodem in climate viventes nunquam teste experientia nigrescant, causam hanc ceu insufficientem merito rejicimus.

§. 6. Sicq; ad alteram progredimur sententiam, quæ eorum sustinetur patrocini-

nio, quodcum quotidie observaret, messorum, Spicilegorum, aliorumque ruralium, qui maximam diem aestuantium partem soli expositi transigunt, cutem tum faciei tum manuum ita aduri, ut si non atro saltem fusco & ad nigredinem vergente colore tingantur, in eam devenire opinionem, quod Nigritæ, inhabitantes clima valde fervidum, ab adustione Solari atrum colorem quoque contrahant, cui accedit hoc ab *Illustri Boyle* annotatum, quod Dani aliaque gentes frigidorum climatum incolæ, ipsique etiam Angli, frigus non adeo rigidum experti, passim sunt vultu candidiori, quam Hispani, Lusitani, aliique Europæi, climatum calidiorum inhabitatores. Verum enim verò, ut ut hoc argumentum ponderis quid præ se ferre videatur, tamen illud magis speciosum esse quam cogens cum *Dn. Boyle* censemus frequentissima equidem & inveterata est opinio, nuper demum reficta, à solis ardore cum omnem fuscitatem tum nigredinem hanc procedere, cum tamen contrarium multis rationibus demonstrare possimus, quas ordine enumerabimus.

§. 7. Desumimus autem primum argumentum, quo contrarium probaturi sumus à Nigredinis *Aethiopum* natura & qualitate, utpote cum illa non superficialis sit, qualis obscurus ille solet esse color, qui per adustionem solarem inducitur, sed potius sub pellicula lateat, & sub cuticula fuliginis instar splendeat, ita ut neque calor torridus neque superficies corporis scabra aut strigosa, sed pinguis & lævis deprehendatur, hinc nemo asserere audebit, cutem nigritæ adeo exustam vel torrefactam esse à calore solis, ut succo

suo omnique humido orbata ligni combusti instar alium colorem induerit. Neque est quod regeras, incolas hos in torrida habitare Zona, eosque vivere in climate præ aliis fervidiori, radiisque solaribus perpendicularibus magis exposito. Quippetalis zona torrida, qualis ab antiquis describitur physicis nusquam reperitur, hi enim ad situm solis respicientes putabant eam terræ plagam fore inhabitabilem in quam radii solares perpendiculariter inciderent, non attendentes, quod calor ille torridus mille modis à corporibus terrestribus temperari possit. Hoc videmus in maris mediterranei utriusque accolis, nec non in habitatoribus regni Maroccani, hi enim longè sunt strigoliores & sicciore cute quam nigritæ, etsi à perpendiculari solis longius sint remoti, quam vel Angolæ aut Senegæ incolæ. Si quis autem roget, quare illa terræ regio quæ à sole perpendiculari illustratur, sat commoda sit tum pro hominum tum animalium prole multiplicanda, dicimus hoc à rore esse, qui copiosissimus ibidem deprehenditur & plagam hanc valde tolerabilem reddit, nimia antiquorum levitate jam dum damnatam. Egregie & pro more solidissime hoc deducit supra allegatus *Celeberrimus Petelinus*. *sunt, dicit, meo iudicio fluviorum latè vagantium nitrosa, hoc est frigida & fecunda aura; est ros ille aereus mirifice excoctus, pinguis & nocturno illapsu gratus, hoc equidem non sata tantum ingenti & subitâ ubertate perfundit, sed hominum quoque & animalium fluxam in illos aestu corporaturam tuetur, densat, & speciosa pinguedine rotundat.*

§. 8. Quod si calor corpora incolarum tantoperè adureret nigritæ non solum

folùm ariduram corporis perciperent, sed insuper ob spirituum & succi nutritii absumptionem valde languidi essent, cùm tamen contrarium vel in vulgus notum sit. Sunt enim Nigrítæ pingues & laudabili corporis habitu præditi, quod *Magnificus Verulamius in Sylva Sylvarum* profitetur. Omnes, inquit, *Aethiopes carnosio quidem, sed inconcinno sunt habitu corporis crassiq; labiis. Nasci quoque eos videmus in regionibus aqua, propter fluxus æliæq; causas, abundantibus; Meroe enim metropolis Aegypti amplum lacum accepit; Longe quoque, ubi Aethiopes vivunt, aquis scæter, regio circa Capoverde est humida, unde & pesti obnoxia, certè putredini.* Insuper summus in ipsis deprehenditur vigor spirituum viriumque constantia, ut non solùm ad Venerem magis sint proclives, sed & in labore hoc sustinendo Europæis fortiores, quod non sine maxima sui turpitudine confessæ est Europæa quædam, libidinis Oestro ad eò abrepta, ut sui non amplius memor prostibulum variarum fieret gentium, donec aquis immerfa ad iudicis mandatum suffocaretur, cuius meminit *Erasmus Francisci in theatro Histor.*

§. 9. Novum quoque hic nobis suggerit subsidium sæpius laudatus *Boyle*, quo speciosi argumenti antea prolati vim eo faciliùs declinare possimus. Si enim calor ille torridus vera causa nigredinis esset, tum omnes in ipsa Africa habitatores essent Nigrítæ, quia æquatori æque propinqui sunt ac aliæ nationes, quæ sunt Nigrítæ, quod tamen tam falsum est quàm falsissimum: de quo *Dapperus de terra Nigritarum.* Et quomodo quæso possent infantes recens nati elapsis aliquot diebus atro hoc colore tingi, qui solis calorem

torridum nec dum passi sunt, id quod tamen fieri nemo inficiabitur. Nigritarum infantes dicit *illustr. Boyle*, vix decem dies natos, suâ infantia non obstante, eodem, quo parentes illorum, colore sunt imbuti, quod etiam extra zonam torridam fieri, præsertim in aulis principum, ubi gentes hæc aluntur, quotidie observamus.

§. 10. Alterum pro nobis militans argumentum à diverso Solis effectu desumitur, quippe extra omnem dubitationis positum est alæa, quod sol non solùm infuscet corpora, eaq; colore subfusco tingat, sed quod multa quoq; dealbet, prout in faxis, craniis humanis aliisq; innumeris videre est. Siquidem, ut solis calor modo colliquat, modo indurat, sic idem ille non unum semper colorem adfricat objectis, sed pro eorum natura nunc nigredinem eamq; vel aridam aut succolentam & pinguem, modo albedinem eamque fuscam aut niveam. Hæc prolixè deducit nunquàm sine laude nominandus *Pechlinus p. 120 & seq. Sol, dicit, plurima, obscura alia & fusca, in albedinem excoquit, dum rotulentiæ nitrosiq; particulis per poros squaloristentiæ distributis obscuritatem purgat, moxque continuato insultu unâ extrahitur. Saxa in terra penetrabilibus tenebris & fuscitate cooperta, tunc, cùm in moles assurgunt & luci exponuntur, nitorem albedinemq; mirificam consequuntur, non aliam ob causam, quam quod humiditas desuper incumbens, quæ æquare corporum superficiem solet, radiorum solarium impulsibus & tracta, particulas relinquat sphericas, è quarum deinde mutuâ reflexione candor proficiscitur.* Hucusque Celeber. *Pechlinus.* Sed quia inferiùs plura de vera coloris in genere causa dicturi sumus, filum abrumpo & ad aliam

de nigredine Æthiopum opinionem considerandam profero.

§. II. Alia enim adhuc restat ponderanda circa nigredinem Æthiopum sententia quæ ipsam imaginationem pro fundamento ponit, hæc etenim adeo fortis est, ut totum corporis habitum immutare possit, quod experta fuit mulier Europæa, quæ cum gravida in Æthiopem oculos attentè quotidie defigeret, tandem enixa est infantem simili colore tinctum; fides sit penes authorem. Possent etiam innumera alia proferri exempla edocentia, quanta vis insit imaginationi, sed ne actum agam, unicum saltem ex illustri BOYLE adducam, quod præ aliis argumenti hujus scopo magis respondet. *Narravit mihi pluries, dicit, admodum ingeniosus Medicus, de nobili quadam femina juvene, ad quam accersitus deprehendebat, quod licet illa multum de adversâ valetudine quereretur, tam parum cause apparet vel in corpore vel statu ejus, unde divinare posset in valetudinem ipsius ultra imaginationem exporrigi, ut veritus propinare ei medicinam amicis illius persuaserit, ut amans quibusdam itineribus mentem ejus recrearent: in quorum uno cum hæc Domina Winifride virginis fontem inviseret, & per aliquot temporis spatium, utpote pia Romano Catholica, in aquâ illâ ad precibus ibi vacandum, maneret, essetq; occasio oculos attentè admodum in silices illos rubicundos desigendi, qui in fundo hinc illinc sparsi, magnam eorum constituebant partem, qui trans aquam apparebant, esseq; gravida, enixa est infantem puellam, cujus albâ cutis maculis erat instructa, colorem & magnitudinem lapillorum istorum referentibus; cuique pu-*

ella licet aliquot jam annos supervixerit, dicit tamen macula tenaciter adherent. Quæ historia egregiè confirmare videtur ea quæ superius diximus. Verùm enim vero, quamvis inficiari nolim, multum hoc in negotio præstare posse phantasiâ, quod alibi in physicis prolixius docetur, tamen dubium est in eo, utrum pro causa tali constanti & eodem semper agente ordine sola sufficiat imaginatio, quæ aliàs ceu causa quædam extraordinaria ipsam impedire potest naturam, ut à consueto suo aberret scopo.

§. 12. Quibus prælibatis tandem ad veram rationi & experientie conformem devenimus causam quam in formalem & materialem dividimus, formalem quod attinet, eam nec in oculis nostris, nec in ipsis objectis, sed in certâ luminis modificatione quarimus, quæ unicè à textura vel superficie corporis colorati dependet, ut inferius dicitur. Materialem autem nigredinis causam dicimus esse membranam quandam reticularem fulginoso succo imprægnatam, cuticulam inter & cutim totum corporis habitum investientem, quam ad corporis æthiopici integritatem pertinere existimamus, hinc impossibile est, ut natus iste color mutetur, nisi ipsa hæc fuliginosa membrana prius à corpore divellatur, quod à variolis hinc inde in nonnullis corporis partibus factum fuisse observavit sæpius allegatus Dn. BOYLE. Hæc assertio lucem suam feceratur ex anatomia, quippe in cadaverum Nigritarum dissectione, in quâ præ aliis largissimam navarunt operam Pifo & Pechlinus, ad oculum demonstratur, latere quid mu-

coli

cosi vel fuliginosi subter cuticulam, quòd splendidam hanc corpori conciliet nigredinem.

§. 13. Neque meo quidem iudicio peccavero, si hac in parte Celeberrimo *Malpighio* ceu *Antesignano* & *Cl. Pechlino* ceu oculari testi, & *Nigritæ* dissectori exquisitissimo primas deferam, quorum fide & arbitrio meritò stamus. Ipse enim *Malpighius* primus fuit, qui in variis animalibus inter cuticulam & cutim cribrosum quoddam & reticulare corpus observavit, occasione cujus tandem in hæc erumpit verba: *ex quo transeuntes deduco non incongruam fortè nigredinis Aethiopiae causam; certum enim est; ipsis cutim albam esse sicuti est cuticula, unde tota nigredo à subjecto mucoso & reticulari corpore ortum trahit.* Post hunc manum admovit, *Cl. Pechlinus*, & reticulare hoc corpus prolixè descripsit, cujus quoque verba hic apponere lubet. *Est ergo, dicit, pingue quid & mucosum, quod utramque membranam molliter distinguat, quod in Aethiopsiâ nudis oculis manifestè contemplati sumus, in araneata tenuitate nigrum, opacum, & si conglobetur, cuticulæ nitore speculari obfuscans.* Et paulò post: *Ostendimus liquidò in Aethiopsiâ cutim candiorem & suis illis notis insignem, quibus aliàs gaudere Europæorum cutis solet. Quare si mucosâ & reticulari fuligine cuticulæ orbarem naturâ diaphanam, & mox imponerem cuti emerit continuo albedo illa in Europæis sic satis spectata; quin haud illepida erat rei facies, quando hinc inde abrasâ membranulâ nigra variegatus refulsit & bicolor habitus, sicut esse ovium solet aut canum, ubi ad cutim tondentur.* Ex quibus nunc liquidò constat, nigredinis in ni-

gritis materiale fundamentum esse corpus quoddam organicum, tenue, mucosum, membraneum, reticulare, pingui & fuliginoso succo perfusum, cuticulam inter & cutim repositum, & candorem cutis per cuticulam aliàs relucens opaca nigredine infuscans, tunicæ uerò oculi ferè per omnia simile. Cujus corporis superficiem infinitis scrobiculis præditam esse existimo, à quibus radii luminari in eam incidentes maximam partem absorbentur, pauciores verò reflectuntur, in qua vera nigredinis ratio formalis consistit, hinc dari potest ratio, quare vestimenta nigra magis calesciant quam alba, quare etiam corpora nigra citiùs ad vitrum causticum accendi possint quam alia, nempe quia nigra omnem calorem & suscipiunt, & susceptum fovent.

§. 14. Radiat sic ultima hæc assertio suâ propriâ luce, ratione & experientia undiquaque confirmata, hinc non possumus non stupendæ hujus & constantis nigredinis causam in feminalem quandam conjicere impressionem, quia est individuus & perpetuus corporis *Aethiopiæ* comes, ut etiam in infantes transferatur, qui in prima statim ætate in frigidiores transportati regiones coloris majorum suorum adeo permanent tenaces, ut eum nunquam exuant, quod tamen tantoperè non ampliùs admitandù, cum jam omnes procreandi ideæ liquori genitali impressæ sese explicuerint. Verum quis primum *Nigritam* generaverit, usq; adeò obscurum est, ut cum *Celeberrimo Conringio* profiteri non erubescamus, & nos hoc nescire, qui eâ saltè contenti sumus felicitate, quod hodiernorum ni-

grita-

gritarum coloris splendidis veram causam tum materialem tum formalem superius in scenam introduxerimus. Annitemur tamen hanc etiam superare difficultatem, remque si non ac saltem conjecturam attingere, donec solidiora & meliora edoceamur ab aliis; nemo enim asserere audebit, Noachum cum suis filiis & habitu & colore Aethiopum fuisse praeditum, quo praesupposito explicatu erit est difficillimum, ubi & a quo novum hoc hominum genus sua cepit primordia?

§. 15. Mihi equidem verisimilius videtur, aliquot Noachi posteris temporis diuturnitate talem acquisivisse dispositionem habitualement, ut juxta tenorem impressi characteris tandem infantes nigro colore tinctos generaverint. Ecquid quae so frequentius est, quam parentes facie pallidos similes gignere infantes? vidimus ictericam peperisse infantem undique flavo colore tinctam; ut asserere merito possimus, manipulum posterorum Noachi deserta Arabiae vel Aegypti loca occupasse, atque ad unum omnes excursionibus in spolia & rapina nec non venationibus valde deditos vixisse sub dio, & cibus in terra nigra, Nilo nempe per vices impraegnata, natis quotidie usos fuisse, hinc novum plane nati temperamentum & moribus, & habitu & colore, ab aliis terrae incolis fecere divertium, cum enim corporis sui essent negligentes, nec externae formositatis curam haberent, sordidi & moribus agrestes degeneraverunt, tum a communi vivendi consuetudine, tum a pristina corporis pulchritudine, quae duo nexu admodum arctico sibi sunt conjuncta, ut ferè perpetuo se invicem comitentur, ubi enim mores

valde sunt agrestes, & mens sui proprii domicilii nullam habet curam, ibi varii & in ipsam oeconomiam inducuntur Sollicitissimi, ipsumque corpus a suo nitore mirum quantum degenerat, aliamque planè induit faciem, quod ipsa experientia omnium rerum Magistra confirmat.

§. 16. Sed haec generaliora sunt, & saltem fuscitatem quandam et aliqualem coloris nativi mutationem suadere videtur, restat itaque, ut propius accedamus, & causam magis constantem describamus, quod facturi praesupponimus perversa hac & inordinata diata & sordida vivendi consuetudine novum quoddam in corpore genitum & toti massa sanguinea superadditum fuisse fermentum, quantam autem vim & potestatem habeant fermenta, aliunde satis notum est, & cum semen sanguinis e cu matris sequatur indolem, simili impraegnatum fermento ipso in utero notabilem in foetus formatione induxit mutationem. Cum enim antea ex colliquamento partes quaedam viscidiores inter alias fluidas in corporis ambitu moverentur, & deserta ab his cutim & cuticulam tandem constituerent; & solidarum partium induerent naturam, nunc in nigritate infantis conformatione ob majorem liquoris genitalis fermentationem & spiritualescentiam sunt pingues & butyrosae, eoque sunt protrusae, ut regredi nesciae & cum aliis terrestribus combinatae, mucosum tale & reticulare corpus constituerint, quemadmodum videmus, quod omnia pingua colore & agitatione nimium vexata tandem nigrescant, quod vel in butyro observare licet, praesertim si aliis fibrosis

& membranaceis commisceatur. Novum hoc fermentum idearum aliqualem infert mutationem, etsi enim centrales eodem adhuc evolvantur modo, tamen superficiales nunc se aliter explicant, ut novam non solum pars organica subter cuticulam ipsi cuti adnascatur, sed & in corporis ambitu praesertim labiorum & narium corticibus novus quidam & a communi conformatione recedens habitus inducatur, quo habitu cum nigro colore Nigritae ab aliis gentibus distinguuntur. Sed haec forte non usque adeo satisfaciunt ut non aliqui remaneant scrupuli, quibus si non eximendis saltem æquius ferendis hoc conveniet remedium ex Lucretio desumptum.

*Multa tegit sacro involucra natura neo
ullis,*

Fas est scire quidem mortalibus omnia.

Multa

*Admirare modo, nec non venerare;
nec ista*

*Inquires, quae sunt arcana proxima,
namque*

*In manibus quae sunt, haec nos vix scire
putandum:*

*Est procul à nobis adeo praesentia
veri.*

§. 17. Objici adhuc posset, nigredinis causam non posse à membrana tali peculiari dependere, quia Aethiopum infantes non nascuntur nigri, sed elapsis aliquot diebus demum tales fiunt, cum enim *Illustris Boyle* solertem quendam amicum suum sciscitatus esse, qui plures quam trecentos Aethiopes tam foeminas quam maris in America ad colendum agros suos alebat, eorumne infantes nigri in

lucem ederentur, respondit; Non sic edi, sed prodire eodem ferè cum Europaeis colore subrubenti, & post aliquod demum dies nigrescere. Confirmatur hoc apud eundem testimonio *Andreae Battoli*, qui à Lusitanis captivus Angolam missus, ibi & in regionibus vicinis octodecim ferè annos partim captivi, partim gubernatoris navium, partim militis vitam egit; factaque Africani regni Congo dicti, à Nigritis habitati, mentione, haec habet: Infantes in hac regione albi nascuntur; coloremque intra biduum cum nigro commutant. Sic Lusitani, regni Congo incolae, liberos interdum ex Aethiopiis suscipiunt, ac saepius patres decipiuntur, rati quando infans editur, prolem esse suam; & intra biduum filius filiae Nigritaeprehenditur, quod Lusitanos ægerrime habet. Verum respondemus ad hanc objectionem, colorem illum subrubicundum à nimia suboriri humiditate, sive liquoris serosi cutim inter & cuticulam abundantia, cui infans in utero materno innatat, quo aliquot dierum spatio dissipato color sive candidus sive niger se magis prodit, antea ob humoris copiam absconditus.

§. 18. Pro coronide nunc repetimus, colorè à luminis modificatione motuumque globulorum secundi Elementi varietate dependere, in ipsis autem objectis coloratis solam superficiem vel texturam istas instituire modificationes. Quae cum jam alia sit in Nigritis quam in Europaeis, radios luminares, aliter quoque excipit, nec eos eò quò cutis Europaeorum modo & ordine ad oculos remittit, unde sensus coloris nigri in nobis producit. Hinc nigerrima sunt corpora, quae luminis

rr motum

motum extinguunt, quod in panno sericeo videre est, cum enim exigua filamenta sericea valde hispida sint, omnimodaque asperitate donata, si per microscopium ea intuearis, radios luminare vel absorbent, vel eos alio remittunt, quam ad locum in quo versamur, unde summa illa nigredo.

§. 19. Rejicimus etiam vulgatam illam coloris divisionem in verum sive realem, & in falsum sive apparentem, cum omnis color sit verus, et si singulis etiam momentis aliter atque aliter appareat, qui enim his coloribus nullam realitatem inesse existimant, veram naturam colorum ignorant, nam exempla à collo columbæ vel cauda pavonis vel etiam Prismate vitreo nec non aulæis vel apotelesmatis desumpta nostram hypothesein non solum non evertunt, sed etiam illustrant, imò magis confirmant, colores nihil aliud esse extra nos quam luminis modificationes.

Quod enim usus scholæ obtinuit, colores alios esse reales alios duntaxat apparentes & quasi umbratiles, id nullo solidiore nititur fundamento; cum tota coloris natura in hoc posita sit; ut appareat & visibilis fiat. Quasi verò objectum, quod sensum realiter afficit & movet, non sit quid reale, atque in rerum naturâ non existat. Nonne Iridis colores, quos inter apparentes recensent, suas imagines in specula transmittunt? Quid igitur obstat, quo minùs inter veros colores numerentur. Profecto cum objectum visus proprium sit color; neque ullum discrimen inter veros & apparentes animadvertat; cumque facultas circa proprium objectum falli non possit, optime concluditur, omnes colores ejusdem esse conditionis; Sed
manum de Tabula.

Sequitur

X X X I I

*Sequuntur*COLLEGII PRACTICI
DISPUTATIONES TREDECIM.

I.

DE

FEBRIBUS IN GENERE.

I.

Doctrina de febris difficultatum caligine involuta nunquam pro dignitate tractari poterit, nisi inveterata quædam excutiantur præjudicia, & veræ physicæ dogmata tot Neotericorum Rationibus & Experimentis confirmata videntur in subsidium.

II. Falsum equidem est, sanguinem ex quatuor componi humoribus, cui vel sexcenta inesse jam dudum nos docuit *Coss.*

III. Et quæ de calido innato decantatoque humido primigenio seu radicali, de sanguinis intemperie calida, ejusque privata nunc in majoribus nunc minoribus vasis putredine veluti basis & fundamentum Prudentiæ Medicæ supponuntur, vel inania sunt figmenta, vel saltem effecta & producta, quæ malè pro causis obtruduntur.

IV. Hinc operæ precium erit, ut animè aliter præpares, eumque rationibus Phænomenorum quotidie extra nos occur-

rentium imbuas: Qualia sunt variorum liquorum fermentationes: Fœni recentis incallescencia: Calcis vivæ aspersâ aquâ ebullitio. Caloris & luminis effectus aliaque varia, quibus neglectis facilè deficiet in explicandis phænomenis intranos apparentibus. Quod si hoc recuses, audi quæso Doctiss. *Maxvellum*, Medicum Anglum, ita te alloquentem. Si philosophiam tantum vulgarem in scholis edoctam cognoveris, & si Medicus *Galenum* tantum sciveris à lectione quæso hujus Tractatus abstine, quia nec illum intelligere, nec de eo judicium ferre aptus es. Tibi Sophismata sufficient, philologia placet, de impossibilibus & chimeris disputare gaudes, ab his ego abstinui.

V. Itaque semel pro semper notamus, sanguinem nostrum tam diu sub exactæ mixtionis vinculo detineri, quamdiu partes illæ indefinitæ eum componentes, quales fortè sunt quæ vinum & lac constituunt, ita se mutuo tangunt, ut

rr 2

materia

materia ætherea omnia replens intervalla justam earum agitationem conservare possit, destrui verò hoc vinculum, nuncque plus minus relaxari, quoties alia interstitia peregrinique pori inter partes fluidas formantur; Inde tot prodeunt febres, inordinatique humorum motus & fermentationes.

VI. Si enim nihil movetur à se ipso, omnisque motus est ab alio, non videmus quomodo per sola corpuscula activa, sal sulphur volo & spiritus, apparentiæ explicari possint, nisi quis nobiscum agnoscat, omnium particularum sanguinem constituentium motum esse à Materia mundi subtilissima, minima etiam interstitia omnesque poros intelligibiles replente, variaque corpuscula variis motibus exagitante.

VII. Deinde non cogitandum sanguinem quàm sanguinem nutrire, vel ex arteriis sub forma sanguinis in partes solidas egredi, sic enim esset sanguis extravasatus brevi in cadaverosum degenerans. Sed hujus loco per poros tunicarum egredi arteriis particulas chylosas, gummosas & serosas, succum nutricium constituentes, sub lymphæ forma per vasa lymphatica novo à spiritibus animalibus accepto vigore cordi denuò inferendum.

VIII. Quibus hoc addendum, Animam de insuctis saltem fibrillarum motibus judicare. Hinc quamvis fibræ partibus fluidis sub roris vel vaporis forma minima ipsarum interstitia perfluentibus innatantes semper sint in motu quodam tremulo, nulla tamen propterea vel caloris vel frigoris &c. idea concipitur, sed tunc demum, quando hic motus vel augetur vel imminuitur.

IX. His accensendum, Sanguinem cum vino commune habere, ut hoc vel illo anni tempore plus exagitetur quam alio.

X. Quibus præmissis statuimus, omnium Februm Essentiam & rationem formalem in turbatâ sanguinis mixtione consistere.

XI. Non enim omne quod sanguini immiscetur, statim producit febrem, sed saltem illud quod est Naturæ fermentativæ, ut loquitur *Willisus*, hoc est, quod sanguinis turbat mixtionem.

XII. Potest tale fermentum febrile ab omnibus partibus cordi per vasa lymphatica communicari, in ejusque Thalamis sanguinis mixtionem turbare, quod in vulneribus Bubonibus & ulceribus observamus quotidie.

XIII. Ut plurimum tamen ortum trahit ex aère peregrinis corpusculis contaminato: Cibi & potus vitiosâ administratione: intermissâ consuetâ aliquâ Evacuatione vel Animi affectibus.

XIV. Differentiæ Februm desumuntur à tempore accessionis, Fermentationis gradu & diuturnitate: Mixtionis plus vel minus turbatione. Suntque vel Continuae vel intermittentes. Putridæ vel non putridæ. Benignæ vel malignæ, Symptomaticæ vel Essentiales.

XV. Pulsus præter naturam frequens semper indicat febrem.

XVI. Curatio absolvitur Fermenti excussione. Mixtionis turbatæ restitutione, & Symptomatum urgentium mitigatione.

XVII. Venæsectio non semper prodest, sed sæpius sanguinem magis turbat.

Imò

Imò præservationis gratia frequentius administrata febribus fores aperit.

XVIII. Purgantia Cacoehymia medentur. Omnium optime turbatam mixtionem emendant Sudorifera: quibus

omissis nunquam sine recidivæ metu febres curantur.

XIX. Si ad ætatem senilem usque nisi lac fumeremus, & tunc demum vinû, nunquam vel raris febricitaremus.

2.

DE

FEBRIBUS IN SPECIE.

I.

Premittimus cum Cl. Riverio Febres simplices, solo fortè gradu à putridis differentes, quo enim majorerit mixtionis sanguinis turbatio, eò majorem dicemus adesse sanguinis putredinem, quam & in ipsis pestilentialibus in summo constitutam gradu agnoscimus.

II. Gradu iterum differt à Synocha non putrida Ephemera, estq̃e unius diei febris, illa plurium, & non rarò ad septimum se extendit. Quod si imperitè tractentur, in putridam facilè degenerant.

III. Oriuntur quando ob crapulam, venerem nimiam, animi passiones, exercitia vehementia, vigiliis, potus frigidæ copiam, insensibilis transpirationis denegationem, lactis aut puris generationem sanguinis mixtio plus minus turbatur.

IV. Signa diagnostica sunt calor ad tactum mitis, quia motus fibrillarum tremulus à particulis fluidis non usque adeo augetur: Dolor capitis minus vehementis, ob minorem sanguinis intemperiem nec non particularum rigidarum

inopiam & debile fermentationem: Pulsus magnus & æqualis, quia sanguis in corde æqualiter rarefit, frequenstamen, quia ob auctam fermentationem citò elaboratur & illabatur, unde aliqualis respirandi difficultas & pectoris angustia.

V. Prognosis salutem promittit, si æger, adstantes & Medicus rem bene agant.

VI. Curatio inchoanda est clysteris injectione: Post in Synocha sanguis parçè extrahendus: Tandem benigniora antifebrilia corpus citra magnam sanguinis agitationem ad sudores disponentia per intervalla erunt propinanda, si in simul etià foris nimia fermentationi limites ponantur. His scopis satisfaciunt Aquæ febrifugæ, Emulsiones ex semin. frigidis, Jubilei decoct. hord. cum Rasura C.C. & Tamarindis parati & Tinct. refrigerante acidulati. Lapis prunellæ à Riverio tantoperè commendatus: Pulveres testacei, & diaphoreticum, Epithemata pro hepate, corde & pulsibus.

VII. Galenus jubet Sanguinem ad animi deliquium mittere, & aquam fri-

frigidam in tanta exhibere copia, ut æger palleat, tremat & toto corpore refrigeretur. Veram enim verò, cum hæc remedia non vacent periculo ea ceu medicorū indigat indigna cum cl. Riverio proscrimus.

VIII. Quando latex aquosus in sanguine disperditur, quod à pluribus fieri potest causis, acquirit sanguis intemperiam acrem & fermentativam, unde Febris Hæctica ortum suum trahit.

IX. Solet autem Hæctica plerumque sequi alias febres non bene curatas, & purulentam aliquam inflammationem in quadam parte sive ignobiliori & occultâ sive nobiliori & manifestâ post sese relinquentes. Cum verò Humores circulates istam partem continuo permeent, peregrinam hauriunt materiam, sanguinis mixtionem in corde turbantem, ipsique intemperiam acrem inducentem, aded ut omnem Hæcticam quodammodo symptomaticam esse dicere possimus: Si enim pus è pulmonibus exulceratis vel ex parte quadam vulnerata per vasa lymphatica ad cor delatum, Hæcticam producit, idem hoc fieri posse, si in interiori aliqua etiam ignota parte humor lateat purulentus, quis inficiabitur?

X. Tres febris hujus ponuntur gradus. In Primo Alteratio cum extenuatione aded levis est, ut vix à Medico vel etiam ægrotante observetur, sicque perit interea momentum temporis Curationi aptissimum. In secundo gradu caput magis exserit seseque prædit una vel altera post cibum assumptum elapsa hora calor, in malis & manuum volis magis sensibilis. In tertio gradu Hæctica facillè cognoscitur, sed difficillimè curatur, tunc enim

phenomena latius se explicant, & ex facie Hippocratica, urina oleaginosa, sudoribus nocturnis, calore continuo & prout vocatur habituali certiora legi possunt signa.

XI. Calor post assumptum cibum tribus præter propter elapsis horis intenditur, quia eo tempore pervenit ad cordis ventriculos chylus antea in ventriculo non bene mixtus, alios sanguini concilians poros.

XII. Corpus ad maciem redigitur tantam, ut caro vix ossibus hæreat, quoniam singulis Arteriarum pulsibus acres & rigidæ particule loco flexibilium & gummosarum è poris earundem egrediuntur in nutriendarum partium tubulos, quæ nequam aptæ natæ sunt ad nutriendum, sed ad *corrodendum*.

XIII. In Curatione Cathartica & Venæ Sectio cane pejus fugienda.

XIV. Omne enim ferunt punctum quæ sanguinem dulcificant & acrem ejus corrigunt intemperiam atque internam sanant exulcerationem, quod destillata & decocta aliæque juscula restaurantia ex sanguine porcino, Hepate, pulmonibus & corde Vituli, Cancris, limacibus, Ranis, passulis, & Herbis humectantibus parata præstare queunt.

XV. Quibus omnibus palmam eripit Lac muliebre mature in usum vocatum, si ex uberibus sugatur, quod velenties vidi. Sin hoc non placeat, elige asininum; Interim ab omni alio cibo & potu abstinendum, aliàs oleum & operam perdes.

XVI. Alvi fluxus singulis ferè momentis habenda est ratio, quo urgentissimo omniumque nocentissimo symptomati mature obviam ire possis.

XVII:

XVII. An decantatum Poterii Antihædæcicum famam sustineat, hætenus nec credidi nec credere potui. Si enim quid singulare habet, latet id profectò in Virtute concentrandi Acidum.

FINIS.

3
DE

FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS.

I.

Quæ febres certis temporum intervallis recurrunt, & ad plenariam *ἀνοξιαν* deveniunt, intermittentes vocantur. Ut Quotidiana Intermittens, Tertianæ Intermittens, Quartanæ Intermittens.

II. Solent hæc febres stas adeo temporibus ut plurimum suas repetere periodos, ut automaton horologicum vix exactius horas metiri possit. Cujus mysterii causa, ut opinor, quærenda est in Tubuli obstructi capacitate, & materiæ febrilis maturatione.

III. Nam vitiosus quidam humor primum in tubulo partis alicujus solidæ vel etiam in pluribus colligitur, eosque obstruit, post ob moram naturam fermentativam acquirit, & turgescens præterfluentibus humoribus miscetur & ad eum deducitur, ubi cum sanguine misceri nescius primò frigus & rigorem, post ligni viridis instar in apertam erumpit flammam, & effervescentiam valde auget cum intensissimo totius corporis calore, tam diu durante, donec fermentum hoc penitus vel subigatur vel excutiat.

IV. At cum interea nova materia æquali mensura hunc focum ingredatur, in quo fermenti portio remanserat (nam quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu) similem vim fermentativam acquirit, sanguinis motui naturali planè contrariam, sicque æquali horarum spatio accessionem febrilem inducit & etiam periodum absolvit.

V. Quò autem humor magis mobilis est, eò facilius ad maturitatem pervenit. Hinc pituita singulis movetur diebus, & quotidianam, Bilis alternis, & Tertianam, Melancholia autem quarto demum die, & quartanam producit.

VI. Paroxyismi cum frigore & rigore accedunt, cum enim Anima rigorè à frigore sæpius perceperit, jam juxta consuetudinem judicans frigoris idæam iterum concipit, quòd reverà non semper adest, alias vel solo igne tolli posset. Inducitur autem rigor à sanguinis particulis acidis ex arteriarum poris loco chylosarum ob debilem sanguinis fermentationem & turbatam mixtionem in tubulos partium nervosarum & membranarum egredientibus.

VII. Causa februm quærenda in vitiosâ

tiosâ sex rerum non naturalium vel administratione vel qualitate.

VIII. Nonnunquam certa materia ætherea humorem delitescentem excutit & sanguinem ad inordinatos motus recipiendos disponit, quod in Intermittentibus malignis & contagiosis videmus.

IX. In curatione totum mysterium in certâ alicujus circumstantiæ observatione consistit. Qui capit capiat.

X. Empyrici nonnunquam fortiori exhibitio Emetico famam præscindunt medico. Nulli tamen author ero, ut fortioribus remediis febres intermittentes curari posse persuasum habeat. Ego mille curavi febricitantes, neque forte centesimo vehementius catharticum vel Emeticum propinavi.

XI. In quotidianâ vina medicata valde profunt, si purgantibus specifica amara addantur.

XII. Venæsectio prudenter instituta instar specifici alicujus febrifugi instantem paroxysmum tollere potest.

XIII. Ad specifica nunquam nisi præmissis universalibus confugiendum, ne dolosam videamur instituire medicinam, & ulceri cavo moxque denuò erupturo cicatricem inducamus, prout loquitur *Cl. Willsius*.

XIV. Tertianæ focus ut plurimum est in hepate.

XV. In juvenibus sæpius facile curatur. In senibus autem vel vitæ filum abruptum, vel saltem difficilius curatur. Semper quantum possibile opera est danda, ut non degeneret in hæcticam vel phthisin.

XVI. Curatio blandiori cathartico

in die intermissionis auspicanda. Dein specificis & mitioribus diaphoreticis agendum, inter quæ laudem merentur Arcanum duplicatum, Sal *Sylvii*, Spiritus Salis Armoniaci temperatus, Specificum febrile *Crollii*, pulvis è tectis conchiarum recens, Alumen cum pipare, Aqua febrifuga, &c. Quibus omnibus palmam eripere videtur febrifugum *Celeberrimi Craanii*.

XVII. Mulierculæ nostræ inter externa commendant Emplastra ex Terbinthina & semine Santonici, carpis manuum applicanda, ut & Cataplasma ex Allio, Sale, croco & aceto digito annulari imponendum.

XVIII. Diætâ sit tenuis. Vitentur juscula carnea, carnes & vinum.

XIX. Si in diversis tubulis diverso tempore fiat obstructio ab humore bilioso, potest inde fieri Tertiana duplex, quam præter Quotidianam dari statuimus.

XX. Quod si bili pituita misceatur, et sanguinis intemperies viscida concurrat, oritur Notha.

XXI. In Quartana volatilifantibus plus proficimus quam purgantibus, quæ facilius in Cachexiam, Hydropem aut Scorbutum ægrum præcipitant. Prærogativam autem obtinet Spiritus Salis Armoniaci volatilis salis, Conducunt quoque Chalybeata & Acidulæ.

XXII. Accusamus hic sanguinis intemperiem feculentam & Tartaream.

XXIII. Dolor artuum lancinativus provenit ab Acido.

XXIV. Quartana ut plurimum in autumno invadit & in vere curatur.

XXV. Soli

XXV. Soli & Aeris mutatio curat sa-
pius, quod non curat medicina.

Malvatico nonnunquam præter omnem
expectationem hanc febrem radicitus
extirpavit.

XXVI. Crapula ex vino generoso vel

4
DE

SINOCHA PUTRIDA, CAU-
SONE, TERTIANA, CONTINUA, ALIISQUE
FEBRIBUS CONTINUIS PUTRIDIS.

L

Quando Humor quidam fermentativa præditus qualitate motui & mixtioni sanguinis plane contraria è suo foco in quò colligitur continuo veluti è minerà cordi suggeritur, vel saltem antequam totalis adit *ἀνογία*, priorque portio materiæ febrilis nondum penitus attenuata & à sanguine subacta vel etiam foràs eliminata sit, ad sanguinem cum humoribus circulantibus defertur, febris producitur continua periodica. Quòd si sanguis sponte levi forte hinc inde nactà occasione effervescat, & ejus partes in inordinatos ciantur motus, ut intra plures dies vix ad pristinum ingenium reduci possint, febrem continuam eamq; ob nimiam sanguinis mixtionis turbationem & inde pendentium graviorum symptomatum colliviem putridam adesse dicemus. In quibus essentialis, si quæ est, continuarum ab intermittentibus consistit differentia.

II. Unde variæ prodeunt species. Si enim calor valde fuerit intensus, æqualiter durans toto morbi decursu, cum sit inextinguibili, erit Causus seu Febris ardens. Quòd si nec sitis nec calor adeò

urgeant, interim cum rigore febris invaleat, & in principio symptomata mitiora appareant, post in augmento morbi incrementum capessant, & ad criticam evacuationem sese componat morbus, erit synocha putrida in specie sic dicta, gradu à Causone differens. Sin verò certis horarum intervallis exacerbationes caloris observentur, aliam sortitur febris denominationem, eritque pro varietate humoris & accessionis vel quotidiana continua, quæ rarior: vel Tertiana continua quæ frequentior: vel quartana continua, quæ rarissima est. Quando autem febrem inflammatio vel præcedit, vel sequitur, quòd frequentius fit, oriuntur inde febres symptomaticæ vulgò dictæ, quæ à parte inflammata suas accipiunt denominationes, v.g. pleuritis, peripneumonia, Phrenitis, Angina &c.

III. Causa querenda in humore vitioso, qualiscunque ille nunc sit, poros habens poris sanguinis planè contrarios, qui generatur talis ex *ἀνογία* impedita, aeris vitio vini generosi abusu, nimia aquæ voracitate. A quibus causis fores aperiuntur salii volatili oleoso, ut cū acido,

ff ob

ob turbatam mixtionem manifestius se explicante, tanto cum impetu congregiatur, & ejusmodi calorem plus minus intensum producat.

IV. His in febribus solet Natura crisis moliri, quæ ob peculiarem Sanguinis & Humoris putrescentis conditionem nunc citius nunc tardius instituitur, quo Terminò exprimimus clarè & satis perspicuè, quicquid ad cognitionem medicam requiri videtur.

V. Quo autem citius urina redditur coloris nonnihil remissioris cum mediocri consistentia & sedimento sponte subsidente, eò brevior erit morbus, & saluari judicabitur crisi.

VI. Urina turbida nullum deponens sedimentum magnam humorum turbationem & confusionem indicat.

VII. Quo urina rubicundior & tenuior, eò pejor.

VIII. Pulsus debilis dubii eventus prænuncium. Intermittens, nisi simul valde debilis sit, non semper exitiosus.

IX. Pulsus bonus, magnus nempe & æqualis, cum symptomatum ingravescentia & pravitata melior est & tutior, quam debilis cum symptomatis mitioribus, hic enim sæpe fuit funestus.

X. Autumnales continuæ magis periculosa sunt quam vernaes: In illis post declinationem semper purgandum ob recidivæ metum, in his supercedere potes, quod enim illis facit medicina, hic præstat æther.

XI. In principio, primo nempe & secundo die, si quid movendum vides, move, purga, seca. Inter purgantia locum sibi vendicant non postremum infusa laxativa: Ipsa quoque eme-

tica prudenter exhibitâ graviora avertunt symptomata.

XII. Clysteres in juvenili corpore valde conveniunt, præsertim in morbi principio. In senibus minus tuti sunt. Instante crisi & morbo declinante nocent.

XIII. Alterantia sunt spiritus acidiminales. Diaphoretica tutiora, Mixtura de Tribus, Spiritus C. Cervi aliaque apud praticos obvia.

XIV. Qui statim ad Cardiaca veluti sacram anchoram confugiunt, ægrum in summum præcipitant periculum, & scopolò imprudentiæ allidunt.

XV. De Narcoticis idem esto judicium, in principio & statu nocent, in augmento vix sine periculo conceduntur, tutius post diem undecimum vel decimum quartum dari queunt.

XVI. Non rarò sanguis his in febribus malignam acquirit intemperiem, quæ ordinariam medendi methodum si non immutat, saltem flectit, præprimis quoad purgantia & Venæ Sectionem. Hinc pulsus etiam in principio morbi accuratè explorandus. Si enim citatior sit, non audeo suadere catharticum. Si pulsus humilis vel depressus, ipsa diaphoretica præsertim potentiora suspecta sunt, quo in Casu Cardiacis temperatioribus naturæ alacriter succurrendum erit.

XVII. Symptomatum febres has committantium maturè habenda est ratio, qualia sunt Alvi fluxus, vigilia, sitis aliaque liquoritam vitali quam animalis infesta.

XVIII. Accidit interdum, ut febris etiam curata vires nihilominus valde attrita sint, & extrema remaneat debilitas, quò

quò in casu *Sydenham* Adolescentuli vivum vegetumque calorem commendat, quem ægrotanti applicare jubet, propriaque experientia confirmat, ægros valde hoc remedio corroborari, naturamque debilem juvari, ut semet à materia se-

cernendæ eliminandæq; reliquiis exoneret. Addit quod calor hic humano generi congener, tum suaul blandus, humidus, æqualis perennisque sit.

Sed plura pagellæ non capiunt.

5.
DE

FEBRIBUS MALIGNIS, PESTE, VARIOLIS ET MORBILIS.

Thesis Prima.

Febrium malignarum genus ex Symptomatum gravitate & colluvie, funerum frequentia & contagii vi colligitur, è quibus harum febrium latitudo variique malignitatis gradus facile evinci possunt. Ut enim in vino & lacte varios turbatae mixtionis gradus observamus quotidie, ita partes sanguinem componentes plus minus à se invicem secedentes insignem Malignitatis constituunt latitudinem.

II. Atque ad eò major erit malignitas, quo major particularum secessio & dissociatio, cujus extremus gradus est seminalis Crasis eversio & destructio, & in peste terminatur.

III. Solent enim hæc febres à peculiari quâdam symptomatum conditione nonnullisque accidentibus aliis peculiaribus fortiri nomina. Symptomata solito graviora citra causam aliquam manifestam febrem faciunt simpliciter malignam; Si exanthemata seu maculae appareant, erit petechialis; Quod si calor non ad eò intensus dolor interius capitis sit vehemen-

tissimus cum delirio, somnolentia & linguæ ariditate, *Castræsis* seu *Ungarica* dici meretur. Sin denique plures febri, gravioribus stipata symptomatis, in una domo, oppido vel vico corripiantur, quæ plures intereant quàm liberentur, maculae lividae, vibices, stygmata vel post mortem vel paulo ante obitum appareant febris erit pestilentialis, à quâ bubonibus & Anthracibus saltem distinguitur pestis, quæ est morbus epidemicus, contagiosus, acutissimus, & perniciosissimus exanthematum, bubonum, carbuncolorum aliorumque sævissimorum symptomatum satellitio stipatus.

IV. Causa est miasma putredinale vel venenum pestilentialis plus minus acre & volatile, quod ex particulis rigidis, acutis, gladiolorum instar pungentibus & continuum solventibus componitur. Demonstrari id posse confidimus, si quis venenorum descriptionem à priori addiscat à *Philosophorum Phosphoro Renato des Cartes*; dein veneni pestilentialis effectus attente consideret. Quid enim quæso ex pruritu illo sæpius valde molesto in loco ubi bubones & Anthraces exoriuntur, quid

ff 2 ck

ex subsequente excoaratione aliter argue-
 Felicet, quam particulas eo versus mo-
 ras rigidas esse, non molles nec flexiles,
 deinde præter rigiditatem simul acutas
 esse, non obtusas? In visceribus interiori-
 bus res magis sit conspicua, dum *Hel-*
montius ventriculum triplici reperit per-
 tufum eschara in peste, qualiter olim vide-
 rat stomachum ancillæ perforatum, quæ
 volens biberat arsenicum: Et Celeberrimus
Bartholinus in cadavere febris malignæ
 extincto vidit viscera nigricantia crofa
 & sphacelata, ut sine raptura attrahari
 nequiverint. Ipsa quoque Alexipharmaca
 si respiciamus, digito quasi ostendent,
 hanc & non aliam esse corpusculorum ar-
 senicalium figuram. Vide sis collegii pu-
 blici disputationem ultimam.

V. Habet venenum istud pestilentia-
 le natales suos ut plurimum in Telluris
 gremio, inde ab extraordinario solis ca-
 lore, vel prævio Terræ motu ab igne sub-
 terraneo sub minutissimarum atomorum
 formâ ad superficiem usque attollitur, &
 in itinere cum aliis ramentis subterraneis
 concrefcens nunc mitius nunc potentiùs
 factum in sublime rapitur, & intra aëris
 poros susceptum longe latèque distri-
 buitur.

VI. Miasmata è stagnis, locis uligi-
 nosis, speluncis tenebricosis & cadave-
 ribus quotidie expirari nemo ibit infici-
 as, unde si non pestis, saltem aliæ febres
 malignæ sua capiunt primordia. In Ca-
 stris & militum contuberniis ob squalo-
 rem & effluviolum variè inter se concre-
 fcantium & colluctantium copiam non-
 nunquam infelix hic editur partus. Quæ
 causæ si conjungantur, & corpora nostra
 ob annonæ caritatem, terrorem vel

mæsticiam varias subeant alterationes,
 malum crescit eundo, & potentius red-
 datur.

VII. Propagatur malignitas per con-
 tagium, cujus indolem elegantissimis ex-
 primit pro more suo terminis *Helmon-*
tius: dum illud gas monstruosum, fra-
 cidum, pestilentielle, vel fracedinem
 cadaverosam in suo tractatu, *Tumulus*
pestis inscripto, nominat. Revera enim
 est gas arsenicale, è corpore pestifero
 expiratum, quod pristinam suam in-
 dolem longo temporis tractu illibatam
 servare, & tandem qua data porta corpus
 ingredi potest. Sicut pes sui in terra re-
 linquit vestigium, ut canis odore Heri sui
 semitam sequi possit, vel feræ per gramina
 currentes quaqua versum spargunt efflu-
 via aliquot dierum spacio indelabilia, eun-
 dem in modum peste correpti auram ve-
 nenatam spirant, quæ ab adstantibus han-
 sta funesta ob fermenti mumialis symbo-
 lificationem brevi ludit dramata.

VIII. Quod autem plures malignam
 captent auram, neque tamen omnes peste
 statim corripiantur, meo quidem iudicio
 ex sanguinis diversâ facie, motu nempe &
 mixtione, deducendum: possunt enim
 hoc in subiecto ejusmodi particula ob-
 viam ire veneno pestilentiali, ut ipsis af-
 sociatum statim in tertium mutetur, dum
 econtra in alio ob aliorum corpusculo-
 rum concretionem venenum novas quasi
 nanciscitur vires & eundo crescit, quem-
 admodum similem metamorphosin in
 mercurii sublimati, præcipitati, dulcifi-
 cati, resuscitati præparatione in chymicis
 quotidie cernimus.

IX. A secessione particulam, sangui-
 nem constituentium, & hinc inde resta-
 guan-

gnantium, nunc varia producuntur symptomata. Bubones erumpunt in Adenibus, quia pori in glandulosis partibus magis obliqui & forte minores sunt, quam in partibus membranosis & carnosiss. Carbunculi in partibus carnosiss vel membranosis apparent ob vim escharoticam, dum materia fulminis instar partes nonnullas transeundo earum siderationem post se relinquit. Dolor capitis à rosione, convulsio à spirituum animalium *atonia*, sopor verò ab eorundem crassitie vel paucitate oritur. Linguae siccitas partim à fuligine est, partim à denegata humorum circulatione. Respiratio à sanguine grumoso circa præcordia redditur difficilior. *Avoxiæ* est à fermenti destructione. Alvi fluxus à sanguinis turbatione, bilis acrimonia & chyli putrilagine producitur. Maculae fiunt, quando vascula capillaria hinc inde confringuntur, & sanguis guttulatim subter cutem restagnat, quæ rubrae manent, quamdiu partes fluidæ & valde mobiles erunt, sin hæc evanescent solis crassioribus remanentibus erunt nigrae vel lividae.

X. Aura hæc venenata per inspirationem attracta subit nonnunquam pulmonum substantiam, thoracis cavitatem & ipsius diaphragmatis poros, post convexam ventriculi partem Tinctura sua inficit, ut sæpius sphaecelo corripatur. Quod in praxi observari poterit, si ad regionem doloris de quo ægrotantes febri maligna vel etiam peste correpti frequenter conqueruntur, attendere velimus. Neque enim viæ illæ obscuræ sunt, sed satis trita, cum totum corpus vivens sit transpirabile, qui meatu tamen in cada-

vere nunquam ostendi poterunt. Hinc est, quod oleum succini vertici illitum in gula degustetur, & quod gravida foetum mortuum gestans putrilaginosum in ore percipiat saporem: Per similes quoque meatus potus largius assumtus brevi ingreditur vesicam.

XI. In Prognosi semper ad symptomatum vehementiam & virium constantiam attendendum. Alvi fluxus cum liptomyiis magnum portendit periculum. Ejusdem notæ est cruentus. Maculae lividae, nigrae, laevæ vibices & stigmata tristis eventus sunt prænuncia: Vomitus dubii eventus prælagium; Anthracis in loco cordi vicino, bubones circa collum vel retrò aures, funestum dicunt eventum. Quo citius in locis consuetis erumpunt, eò melius.

XII. Præservatio in his consistit, ut Aerem infectum fugiamus, quod si id non liceat, Aerem corrigamus, & corpora nostra disponamus, ut truculentum illum hostem non tam facile admittant.

XIII. Aer corrigitur, si luculenti ignes hinc inde accendantur ligno juniperino, doliis picatis, aliisque. In ædibus verò suffimigia instituantur ex Rasura Corn, bovin, Hircin, Sulphure, pulvere pyrio, Aceto Bezoardico &c. In Conclavi Æolipila liquore alexipharmaco repleta & igni, ad ventum artificialem generandum admota, commendatur. Quò etiam campanarum sonitus & bombardarum crebriores explosiones referri debent.

XIV. Inter remedia ultimo scopo satisfaciencia vix centesimum famam sustinebit. Placent nobis Amuleta ex Bufonibus, succino & radice Plantagin. majoris. E. bufonibus suspensis per oculos & nares

vermiculos egredi in peste præservatione valde proficuos tradidit *Helmontius*, ad cuius imitationem Doctissimus Medicus *Austriae Imblerus* Trochiscos præservativos paravit, quos plurimi salutare & efficaces deprehenderunt. Alii commendant Arsenicum vel Mercurium, quæ tamen nec in peste Noviomagensi *Cl. Diemerbroeckii*, nec in Londinensi *Dn. Hodges* expectationi satisfecerunt. Non tamen inficiabor, fieri nonnunquam posse, ut spiritus arsenicales per æra oberantes facilius tali amuleto ob similitudinem configurationis adhæreant, sicque corpus vel non ingrediantur, vel ingressi iterum deserant.

XV. Amuleta Talisman dicta, certâ figurâ sub planetæ alicujus dominio sigillata, nequaquam superstitiosa sunt, si cum *Asthore Discursus physici de influxu astrorum* supponatur. 1. Influxum hunc nihil aliud esse, quam certam materiam subtilem per planetæ Ecclipticam continuo fluentem. 2. Ab hac materia per ærem volitante aeris mutationes variasque tempestates dependere. Et 3. Quodlibet corpus eo versus potius moveri, ubi minor est resistentia. Cui negotio pertrahendo fortè accommodatum præ aliis erit systema *des Cartes*.

XVI. Sequuntur nunc Interna, inter quæ, ut opinor, principem obtinet locum Vinum generosum modicè interdiu ad hilaritatem sumptum. Nemo inquit *Helmontius* pauper est, aut defectuosus, quamdiu ex potu hilaris est. Præservavit se eodem remedio *Cl. Diemerbroeck* in peste Noviomagensi, cuius usum *Henricus Sayer in Angliâ* ad eam efficacem deprehendit, ut eo nemo unquam in hoc morbo fuerit cordatior. Ego propriam quoq;

adducere possum experientiam, qui cum ante plures annos peste infectos inviserem, jejuno ventriculo aliquot cochlearia vini sumsi, & solo hoc remedio pet Dei gratiam à contagio immunis perstiti. Sunt alia quoque quæ laudem merentur. Angelica, Zedoaria, Infusum Antipestilentiale. Trochisci antiloimici, Elestuarium præservativum *Mayerii*. Neque Fontanellæ laude sua defraudandæ, quæ grassantibus morbis malignis ab omnibus gestari debent. Caro porcina & haleces nocent. Interim aliquid dandum consuetudini.

XVII. In Curatione illis medicis putandum esse, qui peste interfuerunt, reliquorum enim consilia ego quidem tanti non facio. Damnamus itaque Purgantia. Proscribimus venæ sectionem, quicquid etiam alii in Contrarium regerant: stat à nostra parte Experientia, nec ipsam rationem habemus contradicentem. Vomitoria tunc demum concedimus, quando Medicus statim in principio vocatus ventriculum cibo repletum reperiat.

XVIII. Omne autem ferunt punctum Alexipharmaca sudorifera, quæ intra 18. Horas ter propinari debent: ita tamen ut virium semper habeatur ratio, quem in finem acida cardiaca sæpius inter sudandum delibari debent. Interea foris nihil omittendum eorum, quæ necessaria videntur, inter quæ locum habent vesicatoria, in principio applicita femori & brachio: Quod si bubones appareant, ipsorum usum superfedere poteris.

XIX. Anthraces cautè tractentur, ne in gangranam totius degenerent. Instar omnium haberi potest Cataplasma *Diemerbroeckii* una cum lixivio theriacali. In bubonum autè evocatione & maturatione præ-

præstantius non datur remedium quam Emplastrum *Nathanael Hodges*. Farraginem medicamentorum ceu ipsam pestem hic fugio.

XX. In malignarum febrium curatione V.S. nonnunquam admitti potest, ita tamen ut parcius sanguis detrahatur. Fugienda sunt ratione febris sudorifera calidiora, quem in finem emulsiones ex Sem. Napi Carduibened. cum aquis Alexipharmacis temperatioribus, nec non pulveres ex Bezoardico Minerali, terris metallicis & pinguibus, ut & sulphure Metallorum fixo commendantur. Viennæ datur in Nosocomio pulvis quidam camphoratus, quo plures febri Ungaricâ laborantes brevi restituntur.

XXI. Variolæ cum semper à causa comuni oriuntur & Epidemicæ sint, etiam ad has febres referuntur. Sunt autem pustulæ saniolæ, ope magnæ sanguinis effervescentiæ uti fæces à musto ad corporis ambitum protrusæ, cum febre continua, tussi, respiratione difficili, vigiliis, terrore in somno, pruritu. Nonnunquam graviora accedunt ante pustularum eruptionem Symptomata, Convulsiones, Epilepsia, diarrhœa, vomitus.

XXII. Causa hujus morbi in utero generatur, & concipi debet instar certalicujus fomitis, in latibulo partis alicujus foetus in utero materno extra sanguinis & humorum circulantium patriâ collecti, quod si nacta post nativitatem occasione sanguini demum misceatur, generat febrem, mediante autem hac ebullitione partes impuræ ab utilibus segregatæ in habitum corporis effusæ pustulas producant.

XXIII. Cum enim foetus in utero non sanguine materno, sed chylo nutriatur,

facile intelligi potest, quod chylus ille non adeò purus sit, cum diutius sæpius inter membranas foetum involventes hæreat, & in ipso postmodum infante non magis depuretur, imò ob denegatam insensibilem transpirationem, & denegatam in pulmonibus sanguinis ventilationem magis inquinetur, undè facile portio impuri chyli in latibulo absconditur, successu temporis naturam sanguini planè contrariam acquirens, & non nisi certæ materiæ æthereæ postmodum auscultans.

XXIV. Multi enim morbos patiuntur, in quibus sanguis valde effervescent, neque tamen fomes iste tunc excutitur, sed tunc demum prodit ex ergastulo & per vasa lymphatica ad cor defertur, quâdo certa materia ætherea satis potens & efficax ad eum exagitandum & ejiciendum corpora nostra permeat. Nihil enim huc confert copia matheriæ æthereæ, sed qualitas seu certa modificatio requiritur, quemadmodum magnes non attrahit ferrum nisi ob propriam materiam ætheream, & quamvis igni impositus à copiosiori permeatur materia subtili, tantum tamen abest, ut vis magnetica augeatur, ut potius imminuatur vel planè destruitur.

XXV. Quod si fomes iste totus è latibulo suo ejiciatur, nunquam talis homo iterum corripietur variolis, sin portio remaneat, bis vel ter per intervalla iisdem laborare potest. Neq; adeò necesse est, ut quilibet homo morbum hunc experiat, in quibus enim fomes ille non colligitur, vel materia ætherea, cum aliàs excutere apta nata, non satis virium habet ob humoris visciditatem, illi à malo hoc toto vitæ decursu immunes erunt.

XXVI,

XXVI. *Ætate profecti gravius & periculosiùs decumbunt morbo hoc correpti quàm infantes, quia fermentationes in illis acriores sunt, & pori magis angusti, in his verò partes molliores sunt, adeoque fæcibus transitum quærentibus faciliùs cedere queunt.*

XXVII. *Si pustulæ citò egrediantur, justam præ se ferant magnitudinem, & pus laudabile contineant, malum caret periculo. Sin verò semel visæ recedant & evanescant, nisi brevi redierint, actum erit de vita, quia sanguini debita fermentatio & circulatio statim denegabitur.*

XXVIII. *In adultis venæsectionem admittimus, naturâ quasi monstrante visâ, dum in nonnullis natium hæmorrhagiam salutarem & proficuum experti sumus.*

XXIX. *In purgantia autem severiùs animadvertendum, quæ planè exulent. Aliorum nocumenta nostra debent esse documenta.*

XXX. *Quid verò Medico agendum sit ipse motus humorum indicat: is scilicet à centro ad superficiem juvandus, nisi solius naturæ viribus satis fortis sit, ubi præstat agere Spectatorem quam Actorem.*

XXXI. *Motum juvant diaphoretica blandiora, lapis Bezoard. C. Cerv. philosophicè calcinatum, semina expulsiua, Aqua expulsi. fumariæ, &c.*

XXXII. *Si nimiam sanguinis secessionem metuas, decocta leviter adstringentia ex lacca, rad. Tormentillæ, pentaphylli, aliisq; cum fructu propinatur, quo in casu & vitrioli spir. concedi potest.*

XXXIII. *In principio vomitus, diarrhoea, Epilepsia feliciter expellentibus curantur quam specificis. Ab opiatorum usu, si conscientiæ consulere velis, eo tempore abstine.*

XXXIV. *Oculis, faucibus, pulmonibus, & intestinis maturè prospiciendum.*

XXXV. *Maturæ pustulæ acu aurea vel chalybeata aperiri possunt, ne facies & manus foveis deformentur, cui intentioni alia quoque satisfacere queunt remedia.*

XXXVI. *Morbilli ex tenuiori fomitis hujus videntur oriri parte, unde plerumque uno eodemque grassantur tempore: quod si variolæ præcesserint, exiguum remansisse portionem in parte aliqua solida verisimile videtur.*

6.

DE

CAPITIS AFFECTIBUS.

I.

Dolor Capitis non bene definitur per tristem sensationem, cum sensatio seu perceptio in partem affectam

non cadat, sed sit saltem certus cogitandi modus in mente, & respectu conjunctionis quasi effectus morbi, dum mens ob motum illum inconfutum & violentum concipit ideam doloris; Hinc *magis*

magis medicè loqueremur, si cephalalgia definiretur, quod sit immodica & infucta vellicatio vel divulsio fibrillarum membranas cerebri componentium ob obstructionem à sanguinis particulis plus minus improportionatis in tubulos effusis orta.

II. Facile autem explicari poterit, quare nunc synciput, nunc occiput, nunc media saltem pars (ut in Hemisphæria) doleat. Quare dolor se ad oculum extendat, certis periodis recurrat, noctu vel interdum augeatur, si ad arteriarum malum deferentium varias ramificationes & aliam atque aliam materiam ætheream attendamus.

III. Ut plurimum malum hoc provenit vel à Causa calida seu humoribus acribus, salis, serosis: vel à frigida, crassis & pituitosis, unde variæ doloris procedunt species, gravativus, lancinativus, pungitivus, distensivus, & pulsatorius.

IV. Causa est obstructio tubulorum in membranis cerebri internis vel etiam externis cranium cingentibus: dum enim Pori arteriarum nimis dilatantur, vel pervertuntur, egrediuntur partes sanguinis tubulorum capacitati non proportionatæ, eosque propter alias à tergo continuo insequentes obstruunt, quæ si viscidiores sint, dolorem gravativum, si acriores, vellicationem & dolorem lacerativum excitant: dici quoque posset fieri id ab humoribus biliosis, serosis, pituitosis & aliis, quos nequaquam, ut alii persuasum habent, negamus, sed ipsorum qualitates per particulas aliter atque aliter figuratas & motas clariùs explicamus, non solliciti, an idem quoque Galenus vel alius aliquis Medicorum Antiquitatem superstitione

colentium Papa vel Pontifex scaserit, qui soli veritati studemus.

V. Dolor Capitis est vel Idiopathicus seu per essentiam, quando causa vel in capite generatur, vel continuo præsens est. Vel sympathicus seu per consensum, quando humores aliunde transmittuntur, qui consensus in nervorum & ab iis disseminatorum filamentorum Communicatione consistit, qualis est ventriculi, uteri intestinorum, Renum & aliarum partium cum capite. Sæpius tamen fit, ut sanguinis consensum illum faciat, dum uno tempore & in capite & in alio aliquo viscere exuvias hostiles deponit.

VI. Curationis duo sunt Scopii, Causarum ablatio, et doloris sedatio. Prior attingitur clysteribus valde hic necessariis, purgantibus, V. S. Arteriotomia, Vesicatoriis, deobstruentibus & sudoriferis. Alter Anodynis, & Acrimoniam temperantibus. Laudem merentur ☿ dulcis, lac ejusque serum succis antiscorbuticis maritatum. Externis palmam facit dubiam Oleum universale D. Rappii, Archiatri olim Moguntinensis.

VII. Lethargus est affectus soporosus cum lenta febre. Ager vellicatus difficulter excitatur, respondet tamen, sed inconditè, omniumque statim iterum obliviscitur. Quæ dormiendi necessitas cum oblivione per spirituum animalium inopiam & cerebri subsidentiam vel nimiam ab humoribus pituitosis inundationem, febris autem lenta per fermentantem pituitam & inde læsam sanguinis mixtionem explicari possunt. Conveniunt in Curatione Aceta & Aquæ compositæ cum Castoreo; Rutacea, serpillata, Vesicatoria, purgantia &c.

VIII. Catalepsis est morbus, qui ægrum in eo detinet situ, in quò est in primo invasionis momento, salvo manente pulsu & respiratione. Neque enim totalis adest functionum animalium læsio, sed saltem quarundam. Cujus stupendi affectus causam alii non citra manifestam contradictionem dixerunt esse congelationem spirituum animalium, quam salvò manente ipsorum motu concipere est vulp-anferem concipere. Nonnulli eorundem spirituum nimiam accusant copiam, sicque ad aliud delabuntur extremum non minus ob circumstantias absurdum. Nos omnia phænomena præjudicio liberatis explicamus per unius vel alterius lateris sensorii communis obstructionem vel obsidentiam aliqualem à particulis crassioribus & viscidioribus, quibus arbitrarius spirituum motus tollitur, manente semper prioride-

terminatione, quia glandula pinealis Mentis imperio amplius auscultare nescit, propterea spiritus eodem ordine eademque influunt copia, & membra eundem, ceu in statua, obtinent situm, donec ab adstante tanquam à causâ externa nervorum pori ob partis motum mutantur & ob novam impressionem spiritus alios in musculos influant. Manet enim spirituum generatio illæsa, manet eorundem excursio, manet prius recepta à mente determinatio, quæ causæ satis potentes sunt, ut partes corporis inflatæ & rigidæ appareant. In Curatione Salia volatilia & spiritus urinosos commendamus, non ut imaginarios illos spiritus congelatos regelent, sed ut viscidiora illa corpuscula glandulam cingentia volatilifando dissipent. Sed quæ fortè Schedæ hæc non capiunt, prolixius dicentur ex Cathedra.

7.

DE

APOPLEXIA.

I.

Apoplecticus subito in terram prolabitur cum sensus & motus abolitione, manente aliquandiu cordis pulsu cum respiratione plus minus laboriosa.

II. Causa Proxima est obstructio cerebri, si non totius saltem nervorum principii, quod in concava ventriculorum superficie posuimus. Fit autem ista obstructio vel à sanguine sub forma sanguinis in cerebri substantiam effusò: Vel ab humore pituitoso ob nimiam pororum

plexus choroidei apertionem transmissio.

III. Effunditur sanguis quando restagnans in arteriis capillaribus cerebri, vel impetuosiùs intra has angustias agitato claustra perfringit, & quæ data porta in cerebri cavitate effluit, quale quid in plethoricis, graviter percussis aliisque videre est.

IV. Sin loco particularum sanguinis subtiliorum crassiores minusque agitatae plexus choroidei poros valdè dilatent, & in cerebri ventriculos exstillent, interiorum illam concamerationis superficiem obducunt, Porosque principii nervorum

sub

sub humoris pituitosi formâ obstruunt, quo minus systema nervinum à spiritibus animalibus irradiari possit, hinc necessariò sequitur totius Machinæ subitanea ita terram prostratio. Unde acutissima nunc hauriri potest Apoplexiæ divisio in sanguineam & pituitosam, quâ neglecta in Curatione scopas videbis dissolutas.

V. In causarum remotiorum classe stant morbi maligni, venena, Narcotica, Aer austrinus, Venus, & Bacchus, Athletarum corporis habitus, ætas senilis ob debiliores fermentationes & inde natam pituitam, Phases Lunæ, aliarumque vagabundorum luminam maximum dominium in corpora nostra obtinentium, ob certam aliquam materiam ætheream sanguini & cerebro plus minus inimicam, hinc circa solstitia, æquinoctia, pleni-vel novilunia tot apoplectici insultus crebrè observantur.

VI. Recubans sub arbore quæ fulmine tangitur moritur apoplecticus; idem fit si globulus è tormento bellico explosus ærem propè caput trajiciat, ob copiosorem materiam ætheream, cranium ab una parte facilè ingredientem, sed citra pororum & sanguinis destructionem egredi nesciam, ut fragore illo concussa vasa diffingi videantur.

VII. Vapores inter causas non numeramus, quia semper adsunt in corpore vivente, sed si ob crassitiam transpirare nequeant, sub forma flatuum vel Humorum varios producere possunt morbos.

VIII. Monendum etiam hoc, sanguinem non concipi debere: tanquam Humor reliquis contradistinctus, quia sic Non Ens concipies; sanguis enim compositus est variis ex humoribus ita inter se

temperatis, ut neuter ipsi insit formaliter, sed omnes materialiter.

IX. Manent aliquandiu Respiratio & pulsus non ob necessitatem quò nodus non solvitur, sed quia viæ hos per nervos magis expeditæ sunt, ob continuum spirituum animalium à primordiis vitæ influxû, unde dubio procul ampliores erunt hi tubuli, ut non tam facilè obstrui & crassiores etiam spiritus admittere possint.

X. Et quamvis omnes arteriæ à causa fatis potenti in cerebro rumpi possint, frequentius tamen id fiet in plexu choroidei, ubi arteriæ magis liberæ sunt magisque dilatari possunt, quam reliquæ, quæ à partibus vicinis pressæ non tam facilè supra spheram distenduntur.

XI. Prognosis desumitur à respirandi difficultate, pulsus debilitate, Musculi Anæ resolutione & sudatiuncula: stat estatum Cœi, quòd fortis apoplexia nunquam, debilis verò rarò curari possit.

XII. Curatio itaque citò instituenda remediis ægrû excitantibus & obstructionem solventibus. E fonte chirurgico exsurgit V.S. quæ convenit largius administrata in Apoplexia sanguinea, in Humoralibus verò parcius & cautiùs instituenda. Hanc sequuntur Cauteria tam actualia quam potentialia. Scarificatio & hirudinum applicatio. Interea Aures clamotibus implendæ, æger proprio nomine altera voce appellandus, ut facilius auscultent spiritus animales motui consueto. Frictiones pannis calidis & spirituosus instituendæ: Naribus Graveolentia offerenda, ori meteorisantia infundenda, clysteres acrioribus ex aqua benedicta Rulandi præmissis tamen lenitivo injiciendi, quæ omnia utrum in sanguinea convenient non sine

ratione dubitamus, in quâ solâ exceptâ largiori sanguinis detractioe fortè reliqua omnia in cassum nec sine periculo gravioris obstructionis adhibentur. Emeticum vel fortius Catharticum ipsa suadet necessitas: Quod si æger excitetur, succur-

rendum erit deobstruentibus & confortantibus, specifico cephalico, succinatis, urinosi, non neglectis externis spirituosiss, quæ multum materiæ cœlestis capiti inferunt. Plura in conspectu.

8.

D E

INCUBO, VERTIGINE, ET EPILEPSIA.

I.

Incubum ad Spasmodicos referimus morbos, cujus causa immediata est musculorum respirationi dicatorum convulsio, ab humoribus statulentis vel viscidis inducta, unde mens similitudine motus decepta pondus quoddam corpori, cui juncta est, adjacere judicat.

II. Ex fibrarum corrugatione, & inde sufflaminato Spirituum animalium libero comiteatu, nec non valvularum in *Notis ad Cartesium* depictarum restrictione respirationi difficultas, strangulationis metus, anxietas aliaque phænomena morbum hunc comitantia ortum trahunt.

III. Radicaliter autem ipse morbus est ex ventriculo, quia ut plurimum ex crapula & voracitate oritur.

IV. In curatione duos præfigimus scopos, quorum primus materiam viscidam obstructiones parientem respicit, quam pilulis gummosis foras eliminare convenit. Alter coctionis rationem habere jubet, in quem finem volatilisantia & fermentativa commendamus.

V. In vertigine omnia in gyrum agi apparent, quod à perverso Spirituum animalium motu proficiscitur. Facile enim concipimus, quod in senibus aliisque debilibus fermentationibus multum pituitæ generetur, quæ potos ventriculorum cerebri in tantum obducens obicem ponit spiritibus animalibus, quo minus placidè & juxta lineam rectam è suo promptuario effluere queant, hinc scopulis allisi turbidissimo illo motu & perversa radiatione menti imponunt, ut objectorum impressiones aliter percipiat, quàm ipsa in organa factæ sunt.

VI. Alia in naturis calidioribus non tam ex obstructione quam nimia spirituum agitatione impetuosaque propulsione oriri videtur.

VII. Per consensum quoque ex bile in ventriculo jejuno fluctuante non raro proceditur in illis, quorum fibræ irritationi spasmodicæ facile aufeulant ea: tumque incola facile in *alagias* rediguntur.

VIII. In hac Vomitoria conducunt & Sedativa:

Sedativa: Naturis caridioribus. V.S. In pituitosa verò incidentia, aperientia & evacuantia, nec non fermentationes restaurantia: q. s. pilulæ de Hiera cum Agarico. ℞ dulcis, stercus Pavonum, Cinnaberina, instar omnium erit pulvis specificus Timzi à Gûlden-Klee.

IX. Epileptici subito quoq; in terram prolabantur cum vehementi tamen partium concussione, spumâ oris omniumq; sensuum tam externorum quàm internorum Eclipsi: cum enim tantus sit spirituum animalium inconditus motus, ut mentis imperio & objectorum determinationi amplius auscultare nesciant, totum etiam ædificium cum systematis nervini stupenda vellicatione labascit.

X. Causam itaq; proximam dicimus esse tumultuarium spirituum animalium motum, quem explosivum vocat celebrimus Willisius. Habent enim spiritus animales revera rationem corporis continui, qui in statu naturali quacunq; facta decenti determinatione citra ullam aliquam confusionem in nervos excurrunt, variasq; suscipiunt radiationes. Quam primum verò aliquid fermentativæ naturæ & mixtionis ipsorum contrariæ confundatur, vel impetuosius concentrentur, ipsorum ordo & motus pervertitur, & quæquæ versum dissiliunt, forte cum in modum, quo aurum fulminans, pulvis tonitrualis & lachrymæ vitreæ effectus suos exerunt. Hinc à rebus intensè foetidis, à terrore, fermento maligno è sanguine in mensum suppressione, seminis turgescencia &c. excusso, tam facile oritur Epilepsia.

XI. Symbolum confert Lana aliter atque aliter soli obversa, è cuius tellure

nunc plura nunc pauciora, nunc plus vel minus fermentativa corpuscula evocata à calore solis in hæc inferiora transmittuntur, quæ ejusmodi dramata in sanguine & succis inde dependentibus ludere solent: Sola quoque fibrillarum nervearum vellicatio vel punctura spiritus in *al. Elias* redigere potest, prout variis demonstrari potest experimentis.

XII. Morbus hic semper pro magno habendus, utut pro varietate causarum & circumstantiarum sæpius curetur, facile enim in Paralyin vel Apoplexiam degenerare potest; vel alia etiam cerebri graviora inferre mala. In Vulneratis & largis hæmorrhagiis non rarò prædromus est mortis, quod ante aliquot annos in Studioso vidimus. In infantibus & Sexu fœminino non nunquam brevi cessat, præsertim si à dentitione difficili, & variolis vel etiam ex utero ortum habeat. Hippocratis Prognosticum Aphor. 7. Sect. 5. exhibitum non est perpetuæ veritatis, & sæpius in praxi fallit; quis enim medicorum non vidit, Epilepticos etiam post annos pubertatis factos felicissimè restitutos.

XIII. Curatio in Paroxysmo instituenda coincidit cum Apoplexiæ curatione, quam vide suo loco, cui addo, quod nodulus ex ruta vel cochleare ligneum aquâ apoplecticâ imbutum ori indi debeat ad impediendum, ne dentium collisione lingua lædatur. Extra autem paroxysmum fermentum malignum expurgandum est 1. Vomitorio, quia morbus hic vehementiora fert remedia. 2. Purgatibus ante Noviluniû reiteratis addito semper ℞ dulci. 3. V.S. largius in pede celebrata. 4. Clysteribus emollientibus & carminativis. 5. Sudoriferis. 6. Acidulis, quæ nõ rarò stupedo

cum successu adhibentur. 7. Appropriatis & ventriculo & cerebro dicitis, ut loqui amant: Inter quæ primas deferimus Cinnabari tum factitiæ tum nativæ ab Arsenicali gas penitus depuratæ juxta Hoffmann, in Schrœd. Laudem quoque meretur pulvis Epilepticus Infantilis Ludovicianus

cum Opio, qui legitime adhibitus paroxysmos in Infantibus non tantum retardat, sed etiam penitus tollit. Eodem successu dari quoque potest sulphur vitrioli, vel etiam panacea vitrioli, quorum copiam nobis non ita pridem fecit ipse Respondens, chymicorum laborum non ignarus.

9.

DE

P A R A L Y S I.

Non jam dicam de Spiritu sal. armon. Liquore succinato, Spirit. Secundin. variisque salibus volatilibus, nec non castoreatis & graveolentibus, quorum farrago apud Practicos occurrit. Neq; ipsa Amuleta susque deque habenda sunt, quæ cum primis ex rad. pocon. visc. querc. & Julis Sambuci in salice crescentis parantur, nec alia fortè profunt ratione, quam quod certam transmittant materiam ætheream. Quod si Epilepsia alium primarium comiterur morbum, v. g. variolas, febrem malignam &c. tunc à fortioribus remedijs superius commendatis prudenter abstinendum primariique morbi potior habenda erit ratio, ita tamen ut specifica anti-epileptica alexipharmicis semper misceantur. In diætâ nigro notamus carbone Coturnices, carnes summo induratas, legumina, Vinum, Venereum, Terrorem & incrorem.

Quando Humor natura sua viscidus vel aliam ob causam concentratus nervorum occupat tubulos & Spiritibus

animalibus obicem ponit, quo minus systema nervinum irradiate possint, partes illæ, ad quas obstructi nervi tendunt, motu & sensu privantur, flaccescunt & tandem contabescunt, qui affectus paralyticus vocatur; Estq; partium nervosarum Resolutio sive relaxatio, cujus ratione motus & sensus exerceri nequit.

II. Sæpius solus deficit motus, sensu manente illæso, vel sensus (leviori in paralyse) obtunditur motu existente salvo, quorum phænomenon causam esse dicimus, quod major spirituum animalium vis requiratur ad motum sciendum, quam ad sensum præstandum, in hoc enim sufficit si pauca adhuc fibræ nervæ irradientur, in illo verò totus musculus inflari debet, quò humores circulantes alacrius pergant, qui restagnantes motus impotentiam inferunt. Quod si quædam nervorum extremitates comprimantur, quod ab inconvenienti membri alicujus situ frequenter fieri solet, & spiritus liberè vagati nesciant, sensus valdè obtusus est formicarum similis à spiritibus actioribus sed tardiùs motis, tuncque partem in statu

fomni quamvis improptiè positam esse dicimus, & prodromus paralyfis haud rarò fuit.

III. Pars paralytica contabescit ob denegatum spirituum animalium influxum & inde collapsos tubulos nihil chylosi amplius admittentes, præsertim in morbi progressu, cum in ejus principio ob Humorù circumstantium copiam partes aliquandiu tumere soleant.

IV. Proxima itaque Causa est denegatus spirituum animalium influxus ob tubulorum nervorum obstructionem ab humore pituitoso nunc dimidium spinalis medullæ partem, nunc uno in latere aliquot saltem nervorum propagines occupantem; vel etiam compressionem à sanguine extravasato in plagâ, casu ab alto. Remotiores sunt omnia quæ sanguinem inerasare spiritusque torpidiores reddere queunt, frigida, venena, Narcotica, morbi graviore, Apoplexia, Epilepsia &c.

V. Patet jam ex hoc morbo æconomiam animalem ab Anima non gubernari, cui cæterò quin imperii feruntur fauces, & tota in toto omnium operationum principium vitæque author audit: Mirum enim est, quare hoc in affectu exiguam humoris portiunculam vel sanguinis guttulam è nervo aliquo in quo æquè tota est ac in corde exentere nesciat. Quare spiritus animales Regi suo non auscultant &posito genu potestatem accipiunt, aggerem istum perfodiendi & funditus evertendi? Profecto si natura hominis in eo sita est, ut anima per suas facultates omnibus in partibus agat, imperium mentis hic non parùm vacillare videtur.

VI. Solet autem hic affectus difficilli-

mè curari, tum quod medicamenta ad locum affectum integris viribus non deveniant, tum etiam quod ægrotautes ut plerimum ob temporis diurnitatem malitæ curæ filum abrumpant, & Agyrtarum aliorumque Empiricorum suo cum damno implerent auxilia. In Senibus incurabilis est. Apoplexiæ succedens rarissimè etiam curatur. Privata sæpiùs curam admittit, si nulla extenuatio adsit, & vestigia caloris sensusque in parte resoluta deprehendantur.

VII. In Curatione ad obstructionem & humorem pituitosum respiciendum, quæ sui præparationem & evacuationem indicat. Ut verò ad hunc scopum eductius collimare possis, de V.S. cogitandum, utrum illi præmitti debeat, quod ex corporis habitu, plethora, virium constantia & vitæ antea actâ colligi potest. Quæ peractâ pillulæ cathartice ex Hiera, Extracto Cephalico, Galbano aliisque gummosis paraturæ quæ ut profundiores etiam attingant tubulos Colocynthide & dulcificato armari debent, circa Equinoctia aliquoties exhibenda, ita tamen ut decoctum aliquod præparans interponatur. Quibus aliquam diu continuatis ad sudorifera eundum, ut ager in Laconico plures per dies vel etiam septimanas largitus sudare queat, cui intentioni implendæ decoctum signorum cum appropriatis nervinis convenit. de sudoriferis tamen & Thermis notari velim, illa non semper pro voto respondere, quin potius malum inde auctum fuisse aliquoties observavimus, fortè quod in viscerum tubulis humor fermentativus aliquantulo delituit, qui calore & agitatione excitatus & sanguini confusus nervorum obstru-

obstru-

obſtructionem auget, vel ad novum introducendum morbum fores pandit. Hinc operæ pretium eſt, ut ſanguinis diatheſis prius benè perſpectam habeat Medicus, quo eo tutiùs illa remedia adminiſtrari queant. Novimus enim quod Thermae hoc in negotio aliàs valde potentes ſint, & quod de ſuis *Bathonienſibus* jaçtat *Williſius in Anglia*, hoc nos noſtris *Emdenſibus* & *Wiſbadenſibus* acceptum ferimus. Neque interea confortantia omittere, q. ſ. Cinnaberina ſuccinata, Tinctura Coffee & ii Caſſiæ lignæ, Spir. fulig. C. C. ſal volat. Tart. viperar. & alia.

VIII. Ut autem humor Meteorifatus eò faciliùs quàm datâ portâ avolare poſſit, pori cutis quoque reſerari debent frictio- nibus et inunctionibus ſpirituofis, v. g. ſpi-

ritu urticae, convulſiv. lumbric. terreſtr. Formicar. Tartar. ſalis armon. compoſ. Galbanet. Paracelſ. oleo circulato *Fauſi*, Oleo lini ſulphurato, Martiato ſive mirabili *Cardilucci*, Baſamo artificiali ſive Anglico à feliciffimo & Doctiffimo Medico DN. SCHLEIER MACHER amicè mihi communicato. Porro pars Paralytica magno cum ſucceſſu inmittitur. Fimo equino vel ovillo, recrementis hordeaceis vel etiam uvaceis, quo tubulorum obſtructorum reſeratio promoveatur. In victu ſalviata, anthoſata & ſaſſaſrata, cum Vino viperino commendamus. Quod ſi morbi gravitas medicamentorum eludat vim, tandem ſalvatio, remedium moleſtiæ & periculi plenum, tentanda, quàm graviffima paralyſis à *Williſio* curata legitur, *Tantum*.

10.

DE

PHRENITIDE, MELAN- CHOLIA, MANIA

ET

HYDROPHOBIA.

I. N. D. N. J. C.

I.

PHRENITIS deſcribitur, quod ſit *delirium cum febre* plus minus acutâ (proat nempe ſanguis diſpoſitus eſt) à *Meningum* & *cerebri inflammatione* productum.

II. Nolo autem hîc prolixè diſquirere, utrum febris præcedat inflammatoriam obſtructionem meningum ſive membranarum cerebri, an verò illam ſequatur ut ſymptoma, quia utrumque fieri poteſt:

in verâ tamen phrenitide primariò accuſamus inflammationem meningum & inde turbatum ſpirituum animalium motum, qui æquilibriò à materia ſubtili copioſius irruente ſublato quaquaverſum citra convenientem ordinem excurrentes delirium excitant; à quâ cauſa quoque febris oritur, cujus eſſentiam in turbata ſanguinis mixtione ponimus hîc à copioſâ & peregrinâ materia ſubtili [ceu liquor fulmine tactus] convenienti particularum ſuarum ordine & ſitu deſtituti.

III.

III. Causa proxima est inflammatio meningum à sanguine acriori extravasato poros, non in totum, sed in tantum obstruente orta, cum in modum effervescente, quò particulas fluidas in gramine recens dissecto & coacervato sapius flammam concipere docet Magnus ille Philosophiæ Restaurator *Des Cartes*. in princip. philos. part. 4. §. 92. Si enim corpus aliquod acuminatum se inlinuat in poros sibi similes, oritur quidem facile obstructio, sed non statim fieri potest inflammatio, quin potius si in cerebro talis fiat obstructio Affectus aliquis soporosus producet, quo ipso *Cl. Wilisio* respondemus, contendenti, phrenitidem ab obstructione meningum & cerebri oriri non posse, ex eo, quod sic spiritibus animalibus obex poneretur, quo minus excurrere possent. Quoties verò corpus v.g. Triangulare incidit in porum rotundum, per quem basis transire nequeat, tum ibidem hærens ob trinam superficiem tria relinquit spatia, quibus replendis copiosior affluit materia ætherea, particulas humorum ad illam transmittendam non dispositas valde turbans & exagitans, tumque fit inflammatio, quæ omnia latius & pulchrius explicat acutissimus *Dn. Cyaan*.

IV. Causæ remotiores sunt Crapula, vehementior animi perturbatio, plaga in capite accepta, Evacuationes sanguineæ suppressæ.

V. Phænomena affectum hunc comitantia sunt Vigilæ, delirium, faciei rubor, sitis defectus, floccorum & festucarum collectio, febris continua, urina pallida. Nam spiritus animales valde exagitati pororum cerebri prohibent sustentiam; hinc vigilæ. Et cum radiatio-

nes eorundem super glandula pineali mille modis confundantur, delirium sequitur, & mens varios in errores, absurdasque cogitationes abripitur. Porò quia humores parti affectæ viciniore, vehementius aliis à materia subtili agitantur, sanguis in facie vasa capillaria sub forma sanguinis ingreditur, & ipsi colorem rubicundum conciliat. Quod si humores tali modò exagitati ad cordis thalamos continuo deveniant, non potest non sanguis in mixtione sua turbari, unde febris continua. Phrenetici floccos colligunt & festucas carpunt, quod humores quidam vitiosi propulsi in humores oculorum, crassitie, motu & textura luminis radiis ita determinent versus fibras retinæ, quemadmodum à Muscis oculis obvolitantibus aliisque corporibus id sapius factum, unde motus similitudine decepta mens corpora illa denuò præsentia esse judicat. Urina pallida redditur, non quod bilis sursum rapiatur, sed quia particulæ amaræ, salinæ nempe & sulphuræ è sanguine non segregantur, bilis enim nequaquam tingit urinam, quod vel lixivii obscuro colore evinci potest. Sitis adest defectus, quia menti non vacat ad omnes insolitas mutationes in œconomia animali attendere.

VI. Verùm cur non omnes partes vicinæ inflammantur? Resp. Quia illæ faciliorem materiæ subtili concedunt transitum quemadmodum fulmen gladium vaginâ contentum diffringit salvâ manente vaginâ.

VII. Affectus hic periculosissimus est, et ut plurimum lethalis, si vox tremula, aphonia, dentium stridor & motus convulsivi appareant.

VIII. Indicationes quibus inniti debet medendi methodus desumuntur à sanguine extravasato, qui sui resolutionem & discussionem indicat, vel quatenus intra vasa motu & mixtione peccans revulsionem & sui evacuationem suadet. Symptomata & vitalis indicatio vigiliarum & virium jubet habere rationem. Itaque sine omni cunctatione venæ sectio celebrari debet in Brachio, & postea in pede & fronte reiterari: Ipsa etiam Arteriotomia hic locum habebit.

IX. Deinde turbatus spirituum motus est figendus, eorundemque furor unà cum sanguinis aestu placandus, quod fieri debet Julebis refrigerantibus, mixtura præcipitante & pulvere Cardiaco refrigerante, sed non obstruente, quod probe notandum. Commendamus Coralliatam, perlata, nitrata, camphorata cum Aqua papav. errat. C. Cerv. Citrata. Cerasnigr. Cordial. frig. Saxon. cum Camphorâ, sir. papav. errat. Tinct. rosar. Refrigerans. Et urgentibus vigiliis Tincturam Opii ritè filtratam.

X. Interea fronticaute applicari possunt Epithemata ex Succ. Cancror. album. ovi carne cucurbitarum, aq. rosar. cum opio & croco. Vertici capitis gallina cruenta per medium dissecta imponatur, pedibus vero Cataplasma ex sapone fulco rad. bryon. & fuligine: neque Epithemata citra rationem Hepati admoventur, vel pedum lotio instituitur, cum sanguinis aestum quoque non parùm refrænent.

XI. Idem esto Judicium de Clysteribus quos frequenter injectos valde profuturos speramus, quorum compositio non tam ex purgantibus & oleosis, quam ex

modicè humectantibus, sedativis & lubricitantibus constabit. Et cum phrenetici urinam reddere obliviscantur, sæpius super eam moneri debent.

XII. *Melancholia est insania sine febrâ cum timore & tristitia.* Sunt equidem melancholici valde meticulosi & ad levissimum etiam strepitum exhorrescunt; Imò sæpè de pileo deponendo aut chirotheca tam graves instituunt deliberationes, ac si esset agendum de bello suscipiendo, vel ex eo Reipublicæ magnum immineret periculum: Non jam dicam de aliis innumeris illusionibus, quæ ab auctoribus fide dignis enarrantur, cum vix ullam metamorphosin Antiquitas fabulosa excogitaverit, quam aliqui melancholici in se ipsis revera non admiserint. *Vid. Wilisium de Melanchol.*

XIII. Causa perversæ illius imaginationis quærenda est in spirituum animalium Crassitie, unde vestigia cerebro in solitudine & curis gravioribus profundius imprimuntur, ipsique spiritus constantem cursus formam induunt, ut postmodum vix alias radiationes suscipere possint. Hinc videmus quod non obstante vehemènti spirituum animalium discrasia, tamen antiquæ consuetudinis quid retineant melancholici; dum reges seputant esse, qui aliis antea imperare gestiebant, Mendicos vero, qui antea avaritiæ erant dediti &c. Quæ omnia melancholicis aliter non obtingunt, quam sanis hominibus in insomniis, idque præ repetito spirituum in eadem cerebri vestigia influxu. Mens interim in suis cogitationibus aliter non errat, quam quod judicet de impressis ac si revera pervenisent ab illis objectis, quæ olim eundem spiri-

Spiritibus animalibus imprimere motum. Neque errorem istum incideret, si à corpore esset libera. Ast cum corpori juncta operadiationum spirituum animalium rerum sensibilibus extra se positarum haurire teneatur notitiam, ut de illis ratiocinetur, mirum etiam non est, quod hallucinetur sæpius. Quemadmodum enim citharcedus cæteroquin peritissimus nunquam non dissonantes exprimet cantilenas, quoties quis chordas nunc relaxat nunc intendit, quæ antea harmonice pullabantur; Sic variæ semper orientur in ratiociniis deliria, quoties harmonia illa tollitur in filamentis cerebri leni spirituum animalium afflatu pullandis.

XIV. Causam remotiorem dicimus esse sanguinem acida sive melancholicam peccantem intemperie, quam sex res non naturales malè administratæ introducunt, quod prolixius explicare nec temporis nec pagellarum admittit angustia. Interim notasse sufficit, veterum de Humore melancholico, atque bile & Lienis usu placita ad signa referenda esse, quod in conflictu occasione data clarius demonstrabimus.

XV. Melancholia inveterata & hæditaria rarissime curatur, quoniam spiritus animales temporis diuturnitate longissime à crasi sua abièrè, viscerum textura (Lienis præsertim) est immutata, & cerebri conformatio præternaturales accepit plicas. Sin verò à recentis animi oriatur pathemate, medicamentis prudenter adhibitis sæpe victas dat manus.

XVI. Vomitoria in curatione aliquoties propinari possunt, in omnibus capitibus affectibus efficacissima. Post vena se-

cetur, vasa sedalia sanguifugam ad motionem aperiantur. Alyus autem, quæ hoc in affectu sicciore esse solet, seryetur lubrica benignioribus cathartici sero lactis infusis, quæ succi herbarum spleneticarum vulgò dictarum comitari possunt cum carminativis & acidum vitiosum corrigentibus. Tandem Acidulæ tam artificiales quàm naturales curæ Colophonè imponant, quæ fortè rite adhibitz cæteris omnibus palmam præcipient.

XVII. Mania est delirium cum furore, sed sine febre. Majorem hic deprehendimus irregularitatem tum in sanguine sale acido abundante, tum in ipsis spiritibus animalibus, quorum indifferentia sublatâ mentis turbatur tranquillitas, ut non possit non certis motibus inconcinnas jungere cogitationes. Si enim mens diutius hæserit circa cõtèplationem alicujus objecti vel cù voluptate vel graviore quadam passione, tunc vestigia istius objecti cerebro vivacissime imprimuntur, post ubi spirituum tollitur indifferentia, quod eorum quidam non adeò subtiles atque maxima cù vi & agitatione in ventriculos propellantur, tunc à vestigiis illis in quæ præ aliis facilius incidunt, reflexi sua impetuositate sensorium commune vi quidam abripiunt, & menti imaginem vestigii quasi obtrudunt, ut mens omnia sua media ad justa ratiocinia non usurpans mirâ quadam præcipitantia absurdarum & inconditarum actionum fiat & Actor & Spectator.

XVIII. Causam antecedentem dicimus esse sanguinem multis irregularibus constantem particulis iisque fermentativis. Vel Fermentum certis temporibus à

certa materia subtili è parte aliqua solida, ubi delituit, excutitur & sanguini confusum dramata illa ludit. Huc faciunt alia causa procatartica: Tempus vernale, hinc bene Hippocrates: *Vere quidem insania*. Vinum generosum ejusq; Spiritus, ita, influxus lunaris.

XIX. Maniaci robustissimi sunt, quia spiritus animales ad musculosas partes fortius determinantur, ibidemque ob sui crassitiam diutius hærent nec facile tenues abeunt in auras. Ex eadem causa & humorum circulantium agitatione fit, ut intensissimum longo tempore citra noxam ferre possint frigus; Accedit quod mens ab internis nimium occupata, ad externa minora segnius attendat.

XX. Malum si recens sit non raro unico tollitur opiato. Inveteratum autem difficilius curatur. Si sensorii communis vincula dilacerata sint, pro incurabili habetur. Ipsa cura periculi & molestia plena largiori venæ sectione, & Emetico ex helleboro albo aliquoties repetito instituitur, quibus præmissis, testacea cum camphora & nitro vel decoctum anagallidis fl. purpur. Fumar. sanguinem asinum in Potu & Tincturam fl. Hyperici *Mysichti* commendamus.

XXI. *Rabies canina est delirium cum maximâ anxietate, furore, oculis torvis & siti intensissimâ.* Accedit nonnunquam Hydrophobia, quam tamen in filio lationis graviter in labiis à cane rabido demorso aliisq; non observavi.

XXII. Causa est venenum à cane rabido communicatum, quod sæpius plures per dies, menses, vel etiam annos in corpore humano delitescit, donec sanguini communicetur, forte quod in fibris dilaceratis & callosis factis in vulnere ha-

reat, donec evidenti superveniente alia causa exagitatum carceres suos perumpat, & cum humoribus circulantibus cordi transmittatur.

XXIII. Ast major difficultas occurrit in explicandâ Hydrophobia causâ. Nos hanc producimus, quod nempe canes rabidi aquam & liquida ceu ignem fugiant, hinc aliter fieri non potest, quin venenum homini communicatum similem motum & mixtionem non solum sanguini, sed etiam liquori animali conciliet, unde similis spirituum determinatio, & consequenter cogitatio maxima cum passione conjuncta in mente. Vel (quod acutissimus Dominus Craan annotat) venenum ab assumptis liquidis vehementer effervesceat instar calcis vivæ, quam turbam & molestiam evitaturus æger à liquidis abhorret, in eo solo prudentia argumentum adhuc exhibens. Quid ni verò venenum certas spirituum radiationes producere poterit, quas certæ sequuntur cogitationes, cum temperamento pituitoso præditi somnient de pluviis, submersione aquæ, Casu ab alto & aliis; Biliofi verò de incendiis, igne & ferro habent insomnia & melancholici spectris terreantur, ut in re illa difficilima non opus habeamus confugere ad Ideas tum imaginativas tum seminales aquæ obscuras & ignorantia caligine involutas ac res ipsa, de quibus præter *Helmontium* & *Marcus Marci* videatur.

XXIV. In Curatione vulnus non citò occludatur, cui allium, fermentum, vel cæpa cocta sub cineribus cum theriaca imponatur, & sæpius spiritu theriacali camphorato eluatur, submersio in aquam teste *Helmontio* egregie prodest,
post

post pulvis palmarii ad ℥j. plures per dies pro sudoribus eliciendis manè exhibeatur, qui Lp. Bezoartico, sale volatili, viperarum, & aliis nobilitari potest, ut sicut nos hujus disputationis, ita Medicus futurum assequatur finem.

II.

DE

ANGINA ET PLEURITIDE.

I.

Angina est inflammatio faucium, in qua muscoli laryngis & pharyngis intumescunt, ut solida plane non, liquida verò non nisi difficulter degluti possint, cum febris acuta & magna respirandi difficultate.

II. Varix hic ab Authoribus recensentur Anginæ species, gradu saltem à se invicem differentes, prout muscoli nunc Oesophagi, nunc capitis asperæ arteriæ plus minus intumescunt, quas sicco præterimus pede.

III. Causa proxima est inflammatio, quæ fit propter obstructionem pororum & vasorum sanguiferorum, indeque ortam sanguinis restagnationem ejusque extravasationem. Si enim arteriæ plus inferant quàm venæ revehant, motus ille particularum sanguinis progressivus transfertur in intestinum, quo aucto magna lucta & effervescencia fit in sanguine, unde tenera illa vascula sanguifera vim patiuntur, rumpuntur, & sanguinem sub forma sanguinis reddunt, qui musculosas in partes effusus ibidem ut foenum recens coacervatum brevi inordinatò motu cietur, alios acquirit poros & consequenter aliam materiam æthē-

ream, unde denegato libero itu & reditu tandem hic particularum conflictus excitatur.

IV. Sæpiùs fermentum quoddam malignum ab aëre faucibus afflatum sanguinem coagulando porosque obstruendo lerna fit malorum, hinc vapores antea per expirationem avolare soliti aliam nunc induunt faciem, & arma in se ipsos convertendo bellum intestinum ineunt non nisi sanguine expiandum; Quæ Angina sæpiùs epidemice grassatur, & pestis instar brevi plures inficit.

V. Maligni hujus fermenti vim in acido potissimum consistere autumo, tum quod alkalicis omnium optimè retundatur, tum quod in Clystorum & Spirituum corrosivorum destillatione ejusmodi spicula evibrata & faucibus adstantis suscepta anginam malignam producant.

VI. Inter causas remotiores locum sibi vendicant omnia frigida ore assumpta, & præcipue aër austrinus, ad obstructions pariendas aptissimus, unde ab HIPPOCRATE angina inter morbos autumnales & ab assiduis imbris oriùdos refertur. Huc pertinent etiam crapulæ crebriores, exercitia vehementiora, spinæ piscium incautius deglutitæ, Suppressiones

consuetarum evacuationum, Plethora, sanguinis intemperies acris & fervida. Sæpius aliquid consuetudini dandum, unde qui semel angina laborant, facillè eundem in morbum levi nactâ occasione incidunt, quod Experientia Testis omni exceptione major confirmat.

VII. Dividitur Angina in malignam & valdè contagiosam, in qua medici fauces inspicientes maximò versantur in periculo, & benignam quæ nec inficit, nec gravioribus stipata est symptomatibus. Deinde aliam dicunt esse veram, aliam notham, quamvis notham non tam musculorum faucium inflammationem, quam tonsillarum intumesceniam à salivæ vitio & vforum salivalium obstructione oriundam dixerim. Vera autem angina semper comitem habet febrem continuam acutam cum magna respirandi & deglutiendi difficultate.

VIII. Ex actionum harum læsione prognosis desumitur. Quo enim difficilius est deglutitio & respiratio laboriosior, eò periculosior ipse est morbus. Si liquida ore assumta statim per nares rejiciantur, exigua spes reconvalescentiæ superest. Quamvis bene sperandum adhuc sit, quam diu spirat æger. Ego in Judæo cæteroquin nequam, homine tamen, desperatissima vidi symptomata, quibus tamen non obstantibus orci faucibus ereptus est. Duæ potissimum species lethales à Practicis censentur, nempe cynanche & parasynanche, de quibus vide sis RIVERIUM. Pulchrè HIPPOCRATES hæc omnia in Compendio proponit, dicens *l. 5. aph. 10.* Quibus ex angina in pulmonem fit mali conversio, intra septem dies moriun-

tur, si verò hos effugerint suppurati fiunt. Et *aph. 37. l. 6.* Angina correpto tumore in collo fieri bonum, morbus enim foras vertitur. Denique *aph. 35. l. 4.* Si febre detento collum repente pervertatur, ut vix deglutire queat, nullo in faucibus existente tumore, mortiferum.

IX. Curatio inniti debet indicationibus. Ego primarios scopos hoc in affectu explendos sequentes esse puto: 1. Obstructio est referenda. 2. Sanguini restagnanti suus in circulum motus restituendus. 3. Si cruor dist. uti nequeat, tumor suppurandus, quo obtento scopo postea ulceris habenda est ratio, ut mundificetur & consolidetur. 4. gravioribus & urgentioribus obviam eundem est Symptomatibus, quo respirationem & deglutitionem meritò referimus. Primo & secundo scopo explendo inservit Venæ sectio, magnum hoc in affectu remedium, nisi malignitas fortè contrarium suadeat. Secari autem potest vena in Brachio, post ranina sub linguâ. Quod si mensium vel hæmorrhoidum præcesserit Obstructio, & respirandi diffi. ultas non usque adeo urgeat, eligi potest vena in pede.

X. Purgantia exulare jubemus, quod sanguinem magis exagitent; vomitorium concedimus, si in momento invasionis vocetur medicus, quo solò remedio graviora averti possunt symptomata. Sudorifera & ratione tumoris & ratione febris omnium tutissima duobus prioribus respondent indicationibus, inter quæ superbiunt oculi Cancrorum, densapri, antimonium diaphoreticum, Salia volatilia: Aquæ Bezoardicæ, &c. Clysteres venæ sectioni & sudoriferis præmitti possunt,

æ vapores ex intestinis quaqua versum oberrantes plus facessant negotii.

XI. Iisdem indicationibus satisfaciunt externa nitrosa & sale acri abundantia, v.g. nidus hirundinum, fimus columbinus & alia: pro acrimoniæ temperatione adduntur balsamica & mucilaginosæ, quæ in lacte coquuntur, q. s. rad. Alth. fl. chamom. &c. Ego spiritum vini camphoratum vel tartarifatam omnibus linimentis & emplastris præfero, sentiant alii quid velint, modo fortuna mihi faveat in praxi. Gargarismata repellentia penitus proscribimus & totum negotium discutientibus confisi posse confidimus. Eandem ob causam radix imperatoriæ de collo suspensa valde efficax est. Quod si suppuratio expectanda, ea emollientibus & suppurantibus medicamentis promovenda. Scrupius abscessus scalpello rumpendus, quod in casu desperato felici tentavi apud viduam quandam successu. Sed non cuius licet adire Corinthum.

XII. Urgentioribus symptomatibus satisfaciunt præter venæ sectionem clysteres nutrientes, quos merito sua censemus laude dignos, totum enim corpus est transpirabile.

XIII. Diætam tenuem commendamus. Somnus nocet, quia auget inflammationes, & omnes fermentationes tempore somni sunt imbecilliores. Sed queris undè febris continua? R. Quoties sanguini nostro aliquid fermentativæ naturæ abluentis à gradu fermentationis naturalis, hoc est aliam inferens materiam mundi subtilissimam, immiscetur, toties peregrina inducitur effervescencia; Sanguis autem restagnans idem subit fatum,

quod volatiles & fluidæ graminis particulæ in scæno recenti: quid mirum itaque, si in corde reliquo vitali sanguini affusus naturalem ejus turbet motum & mixturem.

XIV. Pleuritis est morbus lateralis, & describitur, quod sit *inflammatio membranae pleuræ dictæ & musculorum inter costalium cum febre acuta, dolore lateris punctorio, tussi, respiratione difficili & spūto ut plurimum cruento.*

XV. Musculi intercostales faciliè ob contiguitatem simul inflammantur. Utrum verò pulmones semper in pleuritide afficiantur, de eo equidem dubitamus. Nam in peripneumonia sive solitaria sive pleuritidem concomitante omnia symptomata graviora sunt. Et si pulmones semper inflammarentur, rariùs pleuritici curarentur. Unde et aliùs statuitur, quod in pleuritide gravioribus stipata symptomatis pulmones quoque inflammatoriam patiantur obstructionem, quod eo faciliùs in illis fiet subjectis, quorum pulmones ipsi pleuræ adhærent & annexi sunt.

XVI. Causa proxima est sanguis vel extravasatus & in pleuram effusus putrescens, Vel restagnans saltem intra vasa sua & effervescens. Neque enim ad inflammatoriam obstructionem semper opus erit, ut sanguis extravasetur, sed sufficit, si in vasis capillaribus, (quæ sub forma sanguinis in statu naturali non ingreditur) in motu suo progressivo præpediatur, quo facto non potest non magna lucta inter particulas sanguinem constituentes oriri, ut in oculorum inflammatione videre licet.

XVII. Causæ remotiores sunt plethora, exercitia

exercitia vehementiora, casus ab alto, percussio, omnia frigida vel ore hausta, vel per poros foris intus spectantes admixta vaporum liberum transitum sufflamantia, & sanguinis in circulum itum præpedientia.

XVIII. Febris si symptomatice sit, eodem generatur modo, quo in reliquis inflammationibus eam fieri superius docuimus. Respiratio est difficilis, quia pulmones dilatari nequeunt, quin ipsa pleura & muscoli inter costales simul moveantur, hinc ob doloris metum ægri parvam sed crebram habent respirationem. Dolor est à dilaceratione filamentorum sive continui solutione. Tussis oritur ab humore acri asperam arteriam irritante. Sputum cruore tinctum apparet, quoties vascula sanguifera rumpuntur & sanguis purus è pleura ob inflammationem rarefacta transudat.

XIX. Dividitur in veram et notham. In Malignam sive Epidemicam & benignam.

XX. Signa diagnostica ex apparentiis sive phænomenis eam concomitantibus facile hauriuntur. Si æger super affecto latere ægrè cubet, malum in musculis intercostalibus erit. Sin verò lateri sano incumbens plus sentiat molestiæ, vera erit pleuritis; deinde in spuria febris vel nulla vel mitior, utpote quæ ex flatibus & crassioribus vaporibus partes musculosas obfidetibus exoritur; Dolor pectoris gravativus magna que respirandi difficultas pulmones simul inflammari indicant.

XXI. Pleuritis morbus est periculosus. Maligna sæpius brevi hominem jugulat. Diarrhoea superveniens lethale est signum. Facile in Empyema & tandem in Phthisin

abit, imo qui aliquoties hoc morbo laborarunt, laxiores nanciscuntur pulmones & ut plurimum tandem fiunt phthisici. Sputum quod citius apparet, & citra magnam difficultatem excernitur, eo brevioris indicat morbum. Videantur *Aph. Hippocratis.*

XXII. In Curatione omne fert punctum Venæ Sectio, quæ in brachio nisi aliud quid obstet administranda, et largiori manu sanguis extrahendus, & quidem in Brachio lateris affecti institui & iterari debet. Quod si tamen dolor non tam versus jugulum quam Hypochondrium se extendat, & ex lochiorum, mensium vel Hæmorrhoidum suppressione ortum traxerit, incidi quoque debet vena pedis. Post sanguis coagulatus solvendus, expectoratio facilitanda, & si tumor ad suppurationem vergat, hæc quoque convenientibus remediis promovenda. Formulas vide apud *Timæum à Guldenslee / Willisium cap. de pleuritide; & Barbette in sua praxi.* Ego paucis contentus oleo lini recenti, Emulsione Mannata, oc. *es* Antim. diaphoretico & aquis aliquot destillatis interne exhibitis malum hoc profligavi. Externè Fomentum ex lacte & summitat. Aneth. flori chamom. meliloth, &c. convenit, vel linimentum ex ol. diapalmæ, & ungu. de Althea. conducit quoque Emplastrum diachyl. simpl. ulceris deterfioni inservit decoctum vulnerarium pectorale. In *Ephemeridibus Medicorum Germanorum* commendatur oleum antipleuriticum *Petri à Castro* ex Cucurbitis longioribus & oleo olivarum vetustissimo paratum, quod *Hanovia* magno cum successu adhibitum fuisse memin.

XXIII. In diæta victum tenuem & cerevisiam secundariam floribus pectoralibus & stercore equino, magno remedio, exaltatum commendo. Hujus loco decoctum liquiritiæ quoq; parari potest. Vinum autem penitus proferibimus.

XXIV. Quæri posset i. quare facilis inflammatoria obstructio in partibus membranosis quam carnosis oriatur? dicimus fieri hoc quod pori partium carnosarum minus constantes sint, hinc vaporibus crassioribus facilius cedunt, quam pori partium membranarum quæ stabiles magis & constantes, adeoq; facilius ita obstruuntur, ut non nisi materiæ mundi subtilissimæ transitus concedatur, quæ talem humorum exagitationem & inflammationem demum producit.

XXV. Secundò, quomodo in pleuriticis pus per vias urinarias evacuati possit, quam evacuationem non rationatura criticè molitur. Aliqui putarunt stupendum hoc phænomenum stante sanguinis circulatione facile explicari posse. Alii vero

ad vasorum anastomosis & apertionem confugerunt. Verum enim verò nodus iste Gorgonius nondum solutus est; Nam vix credibile videtur, tantam puris foetidæ copiam citra vitalis fermentationis destructionem per cordis Thalamos trajici posse: Et si vasa quædam per anastomosis aperiuntur, quare non una sanguis effluit? Hinc forte melius nebula illæ discutiantur, si attendamus, totum corpus vivens esse perspirabile, & innumeros eosque satis patulos in corpore vivente dati meatus, quos nemo Medicorum unquam ad oculum demonstrabit. Quidni itaque pus è thorace diaphragma transire & in abdomine per poros foris intus spectantes ipsam ingredi poterit vesicam urinariam. Neq; obstat Argumentum à sensibus desumptum, quo ipsam rationem evertere conantur, jam dudum enim audivimus illud valdè ægrotare & morbo aliquo laborare, quem vocant NON VALET CONSEQUENTIA.

FINIS.

12.

DE

PHTHISI ET EMPYEMATE.

Phthisis est extenuatio totius corporis, cum febris lenta, tussi purulenta, & respirandi difficultate, à pulmonum exulceratione orta.

II. Quamvis enim Atrophia aliorum etiam viscerum ulcera comitetur, vel pulmonum obstructionem à calculo vel alia materia crassa seu tophacea insequatur, rectius tamen hi morbi sub marasmo vel etiam Hæctica comprehenduntur.

III. Causa immediata est ulcus pulmonum. Provenit hoc vel à sanguine in pulmonibus extravasato, ibidemque grumescente & acescente, quod Hæmoptycis contingit. Vel à pure post pleuritidem in pulmonibus remanente. Vel à stigmate variolarum; vel etiam à lymphæ acriori in pulmonibus justo diutius restagnante, & ob falsam sanguinis intemperiem semper copiosius è glandulis asperæ arteriæ depluente,

xx

depluente, quod morbi genus phthisin catarrhalem vocare solent. Denique oritur etiam exulceratio à corrosivis effluviis cum aere per inspirationem attractis, quale quid murarii, chymici, vitriarii, saponarii alique, rem cum calce viva vel salibus corrosivis habentes, experiuntur.

IV. Suum quoque confert Symbolum aer frigidus & autumnalis. Rectè Hippocrates: *Autumnus Tabidis malus*. Eundem sortiuntur effectum Acidulæ intempestive & largius haustæ, Spiritus Vini, Vinum, Consuetæ evacuationes suppressæ, Morbi temporis diuturnitate balsamicam sanguinis massâ depalcentes, quales sunt Tertiana intermittens, Scorbutus, Quartana. Vel qui mediâtè thoraci sunt infensi, quales sunt Variolæ, peripneumonia, pleuritis. Stat per mortes confirmata regula: *Sapientis pleuritici tandem fit Phthisis*. Dum enim pus pulmones sæpius transit, eorum compagem relaxat, & ulcerosam tandem introducit dispositionem. Sunt qui in utero materno similem pulmonum imbecillitatem acquirunt, quorum insuper sanguis ob ulcerosum crasi seminali impressum characterem vel sigillum, leviori etiam data occasione, morbo huic fores pandit.

V. Phænomena ita explicamus. Phthisici cussunt, quia fibræ pulmonales à purulenta materia irritantur. Tussis in morbi principio & ægrum & Medicum non tatio fallit, dum ex insidiis agens non nisi ipsò cum ulcere increfcit. Adest febris continua, lenta tamen, & quæ temper clapsis post partum aliquot horis itatenditur; Quia sanguis, dum per pulmones circulat, semper quid purulenti absorbet, quod secundum minima in corde

cum sanguine mixtum non potest non ejus mixtionem turbare, quod poros habeat à poris sanguinis abludentes, hinc necessariò peregrinam (live alias motus, figuræ & magnitudinis) materiam ætheream infert, unde lucta in sanguine, & pulsus frequentior.

VI. Calor post partum exacerbatur. Nam Chylus in morbofo tali corpore faciliè ab indole sua deflectit, & in acrem & fermentescibilem abit partem, hæc sanguini confusa & purulenti humoribus obvia insignem excitat effervescentiam, donec vel subigatur vel per diaphoresin exhalet. Hæc tamen effervescencia non adeo aucta est ut in febribus ardentibus, quia sanguis ab ulcerosis humoribus parum inspissatur. Febri huic se associat febris intermittens, focus suum in tubulo partis alicujus solidæ & ut plurimum in ventriculo habens: Faciliè enim concipimus, quod sanguis pure referus ad producendas obstructions proclivis sit.

VII. Sudores nocturni colliquativi proveniunt à succo nutritio acriori, glandulas miliares vellicante, & ob spirituum animalium inopiam circuitum suum absolvere nescio, accedit calor stragulo auctus, qui facit, ut evaporatio copiosior instituat.

VIII. Idem hic succus acrior radices capillorum in glandulis fixas (totum enim corpus pilosum est) exedit, unde eorundem defluvium sequitur.

IX. Paulo ante mortem duo alia accedunt Symptomata, quæ ut plurimum agmen claudunt & vitæ finem imponunt; Nempe tumor pedum & alvi fluxus colliquativus. Cum enim ob spirituum inopiam humores circulates

non

non amplius ea qua paret alacritate perpendiculariter ascendunt, tubuli in pedibus obstruuntur & humores propria sua gravitate pedem pedibus figunt. Quia etiam tonus intestinorum reliquorumque viscerum ob eandem causam valde labefactatur, & putredo solita deficiente radiatione paulatim introducit, dum acri, & corpusculis ipsi innatantibus jam liberior quoquo versum transitus concedatur, ut pleno agmine irruere possint, non potest non totius colliquatio & destructio insequi.

X. Aliæ quæ conspiciuntur apparentiæ non sunt explicatu difficiles. Pinguedo, quæ urinæ innatat, est à liquaminis radicalis (humidum radicale vocant) & partium oleosarum abrasione, quæ lymphæ acrioris effectus est. Quod si musculosæ partes pingui hac culcitra defraudentur, mirum quantum collabuntur, unde Facies Hippocratica prodit, & totius extenuatio.

XI. Sed unde Contagium? Morbus hic, ubi ulcus valde sordidum redditur, facile communicatur aliis ægro quotidie adstantibus, præsertim si vel laxiores jam habeant pulmones, vel ipsorum sanguis ad aërem intemperiem subeundam jam dum & jure hæreditario proclivis sit, adeoque tabidâ stirpe nati sint. Ecquis dubitabit, exulceratos pulmones continuo motu agitados, multa miasmata fermentescibilia & corrosiva exspirare, quæ intra expirationis spherâ ab, adstante corpore sive cû salvia deglutita, sive cum aëre admixta, juxta activitatis suæ modulum tum in sanguinem tum in viscera debacchantur, eundemque præsertim in corpore prædisposito producant morbum. Et cum illæ

hypotheser, quibus in explicandis effluviis malignis utimur, sint præsidia, quibus Naturæ recessus exhauriri possunt, haud sapit acumen, si quis illas hypotheser ad ipsas qualitates occultas referat, cum hæ semper maneat occultæ, hypotheser autem tandem fiant assertiones, & vel exinde suo gaudeant robore, quod phænomenis explicandis in omnibus accommodatæ sint, quæ evidentia fictæ pro cuiusvis arbitrio suppositiones nequaquam gaudere possunt. Quod si quæ in principiis Tibi occurrat obscuritas, ea non tam hypothesi quàm tuo præjudicio accepta ferenda erit. Quoniam itaque pus phthysicorum adeo acre est, ut non malè cum arsenico comparetur, quod muscas æquè interimat, non video, quid obstet, quo minùs ejus naturam per particularum motum & figuram describamus, cum ipsa etiam Natura in tot stupendis effectibus edendis iisdem utatur adminiculis. Sin verò quis suis, iisque fictis quatuor Elementis & qualitatibus, ab ipso corpore realiter distinctis, idem vel plura præstare possit, hoc ipsi nequaquam invidemus.

XII. Antequam autem de Prognosi quid dicamus, restat ut paucis de signis agamus, quæ Medicum de præsentia puris certiore faciant. Sæpius enim fit, ut pituita tum consistentia tum colore pus mentiatur, quatenus solito diutius in Bronchiis delitescens similem induit faciem. Distinguitur autem à pure, primò odore, quia pus carbonibus injectum foetet. Secundò gravitate, quia pus aquæ injectum fundum petit, pituita verò aquæ innatat.

XIII. Prognosis omnem convalescen-

tia spem nobis eripit. Dicant hic alii quid velint, credant se phthificos curasse, nos ratione & crebriori experientia edocti novimus distinguere inter phthisin in fieri, & inter phthisin in facto esse. Pulmones semel exulcerati nunquam perfecte coalescunt, id quod tum mollior ipsorum compages, tum motus perennis & tussis continua confirmant. Si phthisis morbo acuto supervenerit, brevi agrum interimit. Mortem instantem prænunciant Facies Hippocratica, unguium incurvatio, pedum tumor, diarrhœa, & Sputi detentio; Omnes enim phthifici vel suffocantur, vel syncope pereunt.

XIV. Interim non inficiamur, fieri posse, ut ulceris parietes callum contrahant & labia indurescant, id quod exulcerationem impedit, quo minus se latius explicare possit. Tales Phthifici plures per annos vivunt & pus in tanta copia rejiciunt, ut vel centies pulmonum molem superet, evidentissimo argumento, ipsum succum nutricium ad pulmones delatum fermenti putredinalis afflatu in pus degenerare. Quam parum autem Chylus corruptus à pure differat, vel ipsum lac acefcens abundè fati testatur.

XV. In Curatione duos nobis præfigimus scopos, quorum unus ulcus pulmonum, alter sanguinis intemperiem purulentam respicit. Pro hoc obtinendo medicamenta acrimoniam sanguinis temperantia & purulentam cacochymiam corrigentia commendamus, id quod faciunt modice humectantia, oleosa & chylosa; Inter quæ principem obtinent locum destillata antihæctica variorum Auctorum, decoctum passularum cum

radice chinæ & santal. citrin. paratum, & quæ omnibus palmam eripiunt lacticina, quo emulsionem etiam referimus.

XVI. Profectò lac est unicum illud asylum, quo tandem omnes in phthisi confirmata refugimus; Sed vide, ut proscriptis omnibus esculentis & potulentis solo lacte utaris. Deinde sedulo attende ad signa digestionis, ut scias, utrum lac probe in ventriculo digeratur, an verò acefcatur & in putrilaginem abeat. Si enim æger in cura lactis nullum putrilaginosum saporem in ore percipiat, nec acidum eructet. Si nulla ventriculi inflatio, nulla Tormina vel diarrhœa superveniant. Si sitis imminuatur & æger bene dormiat, tum non exigua reconvalescentia spes affulget. Verum quamvis hæc omnia ex voto succedant, tamen res nondum est in vado, nec omnis superata difficultas, sæpius enim fit, ut ulcus in principio curæ recenti eoque copioso chylo obruatur, & palliativè consolidetur, dum ipsi saltem crusta inducitur, quæ ex levissima etiam occasione tandem decedente morbus ad pristinum redit ingenium. Corpus, quod interim profecerat, extenuatur, tussis re-credescit cum febre & sputo purulento, & æger brevi moritur, id quod in duobus Studiosis Phthificis observavimus. Quo ipso evincitur, lac facilius & felicitius Hæcticam curare quam Phthisia.

XVII. Parem merentur laudem pulveres antihæctici: Antihæcticum Poterii, specificum stomachicum ejusdem, & nunquam satis laudata Tinctura ex Vitriolo Martis & Saccharo Saturni parata, quæ acido vitriolaco spoliata Balsamea sua dulcedine Chyli, sanguinis, & puris acrimoniam, egregiè demulcet.

XVIII.

XVIII. Inter externa commendantur Resumptiva; unguentum Resumptivum dictum, oleum ranarum, Balsamus Saturni, Epithema Santalinum & Balnea temperata.

XIX. Pro altero obtinendo scopo necessarium erit, ut ulcus abstergatur, & deterfum consolidetur. Hoc præstant vulneraria, quæ alkali suo occulto ulcerosum acidum subigunt. Talia sunt: Veronica, Hedera terrestris, pilosella, pulmonaria, salvia, Alchymilla, fanicula, vinca pervinca, flores bellidis, Radix Symphyti, myrrha, flores sulphuris, lapides cancrorum, pulvis Haly &c. ex quibus decocta, Electuaria & pulveres parari possunt. His adjungenda sunt expectorantia. Loch. san. & expert. de pulmone vulp. Conserv. Ros. pulv. anonym. pulvis antiphthificus Connerdingii, bals. sulph. anil. circa cuius usum non possumus non monere, quod si calor hecticus valde fuerit intensus magno cum ægotantis damno exhibetur.

XX. Neque contemnenda sunt suffimigia ex succino, myrrha, mastiche, gummi animæ &c. vide Etmülleri Ideam præscribendarum formularum §. 3. class. 1.

XXI. Sunt qui exungiam caninam, quotidie in iuseculo sumtam, deprædicant; Sed dubitari potest, an tantæ ipsi infint vites, cum faciliè rancescat & bileseat. Fortè profuit illis, qui puratitiâ laborarunt phthisi.

XXII. Respirandi difficultas non nunquam usque adeo urget, ut cogamur Emeticum exhibere, beneficio cuius purulenta materia foras eliminetur, & æger à præsentaneâ morte liberetur: id quod

fortè in illa phthisi tutius erit, quæ à pulmonum vomica ortum traxit.

XXIII. In diæta omnia frigida, acrida, acida ceu pestis fugienda, quo pertinent venti boreales, & fumus Tabaci. Exulare debet Bacchus cum Venere. Et si possibilis sit aeris mutatio, ea omnimodo laudanda est. De cætero quietem commendamus & abstinentiam, quibus rite observatis hic morbus plures in annos protrahi potest. Sed quod differtur non auferretur.

XXIV. Empyema non multum ab hoc morbo distat, nisi quod pus non tam in pulmonum substantia, quàm in thoracis cavitate, colligatur. Cui occasionem præbent pleuritis, peripneumonia, febres malignæ, sanguis in thoracem effusus in castu ab alto, percussione & thoracis vulneribus.

XXV. Empyici difficulter respirant, febricitant & tussi molesta vexantur.

XXVI. Empyema differt à Vomica, quod in hac pus peculiari contineatur capsula, ipsis pulmonibus adhærescente, quæ si rumpatur, ita ut pus non citò ad Tracheam deferatur, tunc homo subitò extinguitur.

XXVII. Et cum Empyema faciliè transeat in phthisin, iisdem ferè curatur remediis. Profunt enim Terebinthinata, vulneraria & temperatiora diuretica. Quod si via pateat in thoracis cavitate, sive ea vulnere inflicto sit facta, sive per paracenthesin à Chirurgo institutam parata, mandificantia ex melle, Terebinthina, Diascordio, Aqua hordei & rantillo spiritus vini, vel Aqua Theriacal. magno cum levamine injiciuntur.

XXVIII. Sed Paracentesis rariùs instituitur, antequam abscessus sese externè prodatur; In cujus administratione cavendum, ne vasa sanguifera ledantur; vide *Sculcetum & Fabricium ab Aqua pendente.*

13.

DE

RELIQUIS THORACIS MORBIS.

CAPUT I.

De HÆMOPTYSI. THESIS I.

Hæmoptysis est sanguinis cum tussi reiectio. Sive est sputum cruentum, quò sanguis cum secreta ex aspera arteria, vel cum tussi profundiori ex vasis capillaribus pulmonum in exigua tamen quantitate, vel ex vase aliquo pulmonum majori copiosè & cum tussi reijcitur.

II. Cum enim sanguis pulmonum vasa celerrimè transeat, eaque valdè distendat, facilè contingit, ut vitio ipsius sanguinis, vel culpà alius causæ externæ vas aliquod rumpatur, & sanguis floridus, & ob aëris commixtionem spumosus, quâ datâ viâ egrediatur.

III. Vasa tripliciter aperiuntur modo. Vel per anastomosis in Plethora; vel per diabrosin in intemperie aciori sanguinis & humorum circulantium. Vel per Rhixin in casu ab alto, percussione, aut aliâ aliquâ vi externâ.

IV. In anastomosi & rhixi sanguis copiosior cum impetu rejicitur; in diabrosi autem parcius & minori cum turgescencia. In vomitu cruento sanguis quoque rejicitur, sed nigricans, crumosus & variis aliis humoribus commixtus.

V. Causæ antecedentes sunt consuetæ

alicujus hæmorrhagiæ suppressio, intemperies sanguinis cacochymica, tussis violenta, febres malignæ. Procataceticæ verò aër frigidior aut calidior, cibi calidiores, vinum generosum, motus immodici.

VI. Morbus hic non caret periculo, quia vel subitò interimit, vel in longam tabem & phthisin deducit. Nam post sanguinis sputum, puris sputum, post puris sputum phthisis. Mulieres, sicuti sanguinolentas excretiones minori cum virium jactura ferunt, ita etiam sæpiùs minori cum labore ab hoc morbo liberantur.

VII. Curatio instituenda est juxta indicationes. Indicat autem sanguis, peccans intra vasa quantitate & motu, sui evacuationem & revulsionem. Id quod fit per venæ sectionem in brachio administratam, & si opus fuerit in pede repetitam. Qui verò sanguis jam extravasatus est, indicat sui resolutionem & expectorationem. Denique ipsa vasa reserata indicant sui occlusionem: Pro quibus scopis obtinendis commendamus medicamenta *Timai*, & si alia expetas quæ ex portulac. Ve. onic. Heder. terrestr. & plantag. parantur. Conveniunt etiam lap. cancr. antimoni. diaph. sangu. Dracon. Bol. Armen. Terr. Sigillat. Lap. Hamat. Electuar. à *Boyle in usu philos. experiment.* commendatum, à quo parum dif-

differt *Halidei* Electuarium ad Hæmoptysin apud *Riverium* aliosque Practicos descriptum.

VIII. Quod si vasis jam oclusis sanguinis intemperies recidivam comminetur, in usum vocari potest serum lactis cum Tinctura antiphthisica ex Sacharo Saturni parata.

X. Diæta debet esse ex carnis cum quiete & abstinentia à vino cæterisque Spirituosis. Pro potu ordinario commendamus. Tincturam lignorum à *Dn. Sydenham* in novissimo suo de *Podagra* Tractatu descriptam.

CAP. II.

De TUSSI.

THES. I.

Tussis est frequens & reiterata aëris & contentorum aliorum per asperam arteriam explosio à fibrarum irritatione prodacta.

II. Irritantur autem fibræ 1. in ipsa aspera arteria, idq; vel à lymphâ acriori, vel ab aëre frigido & effluviis acidis contaminato. 2. in ipsis pulmonibus ab humore pituitoso falso vel purulento. 3. in diaphragmate ob consensum cum hypochondriis & superiori orificio ventriculi.

III. Primas hæc tenet sanguis, recrementasua ob denegatam à frigidiori aëris constitutione insensibilem transpirationem in pulmones & ductus Tracheales deponens, unde tussis epidemica ortum suum trahit.

IV. Sæpius causa continens in ipso vetriculo suos habet natales, dum assumpta propter errores in diæta commissos

in liquamen catarrhale & pituitosum abeunt, quod mole sua non solum ventriculum gravat, sed & vi sua irritativa fibras nerveas vellicando ipsum diaphragma concutit, & tussim valde molestant inducit.

V. Tussis est vel humida, in qua phlegma nunc crassius nunc liquidius excernitur. Vel sicca, in qua nihil rejicitur, sive id fiat ob humoris cruditatem, quæ nunc in visciditate, nunc fluxibilitate consistit; sive ob ejus acrimoniam. Utraque oritur vel vitio thoracis; vel culpa ventriculi.

VI. Tussis humida pituitosa curatur incidentibus, digerentibus, & expectorantibus, in quem finem parari potest mixtura non inelegans ex Aqu. Asthm. Veron. Cinnam. bugloss. Ozym. Scyllit. & Syr. Heder. terrestr. Conveniunt etiam Spec. diatr. Bals. Sulph. anisat. terebinth. aut. succinatus.

VII. Quod si lymphâ fuerit tenuior, conducunt Spec. diatr. frigid. Loch. san. & expert. Conserv. rosar. pulvis Haly. pulv. contra tussim *Mynsichti*. In tussi autem convulsivâ & magnâ fibrarum irritatione principem obtinent locum succinata, crocata, papaverina, Cynoglossata & blandiora alkalica opiatas maritata. Recte *Grembsius* ex *Helmontio*. Tussim compositum opiatum *Paracelsi*, quod constat experientia, ergo tussim curare soporiferis remediis non inconveniens est, hinc si quis noverit è papavere lethalia segregare, is natus erit in tussi remedium egregium, id quod per liquorem *Alkabeisti* præstabitur.

VIII. In tussi epidemica plus sæpius nocent spirituosa & calidiora sudorifera, præsertim, ubi nulla conjuncta febris, si enim

si enim vim vi repellere velis, facile pleuritis vel peripneumonia accersetur, quod felicissimus Angliæ Practicus *Sydenham* in suis observationibus prudenter annotavit.

IX. In tussi per consensum ex ventriculo egregiè profunt Emetica aliquoties in usum vocata & ipsis fermentativis præmissa.

CAP. III.

DE ASTHMAE & DIFFICILI RESPIRATIONE.

THES. I.

Asthma est frequens quadam cum anhelatione & stertore respiratio; quo dyspnoeam & orthopnoëam quoque referimus, quia saltem gradu inter se differunt.

II. Hoc malum sæpius typos suos febris intermittentis instar accuratissime servat & periodicè recurrit, estq; pro causarum varietate varium. Potest tamen ad imitationem *Helmontii* & *Grembsii* commodè dividi in Asthma humidum, in Asthma siccum sive caducum, & in Asthma stomachium seu flatulentum.

III. In Asthmate humido Bronchia & ductus tracheales ab humore viscido & glutinoso obstruuntur, cæteraq; viscera ob cachecticam sanguinis intemperiem humorum infarctu sunt contaminata, hinc à motu paulò vehementiori malum valdè ingravescit, quod humores circulantes in suo per tubulos musculorum respirationis negotio dicatorum motu impediuntur ob contumacem à lymphâ crassiori factam obstructionem.

IV. Asthma caducum meritò inter morbos convulsivos referretur, tum quòd eodem generetur modo, tum quòd iisdem etiam curetur remediis. Hinc non malè à *Grembsio* vocatur Epilepsia pulmonum, quia quiddam epilepsiam curat, eo etiam curatur Asthma. Usque adeò crispantur fibræ musculorum respirationis, & ipsum etiam diaphragma ita contrahitur, ut zonæ instar costas constringere videatur. Oritur autem à sale scorbutico tum nervis tum ipsorum incolis intensissimo, quod impedit, quominus pulmones rite dilatentur & ipsum diaphragma primum respirationis organum liberè moveatur, undè, præsentissimum imminet suffocationis periculum.

V. Flatulentum in ventriculo & in primis viis castrametatur, ortumque suum habet à cruditate acidâ seu Gas flatulento, quod mucus ibidem collectus expirare solet, à quo ventriculus non ratò in tantum distenditur, ut ipsa respiratio valdè laboriosa inde reddatur, & non nisi magno cum conatu & difficultate peragi possit. Hinc est quare omnes Hypochondriaci, Hysterici & Scorbutici post partum sint asthmatici.

VI. Causæ remotiores sunt errores circa sex rerum non naturalium administrationem commissi; Nec non morbi prægressi, quibus sanguis depauperatur, fermenta viscerum enervantur, & ipsa principia activa, sanguinis itum & reditum conservantia, subiguntur.

VII. Referitur autem Asthma inter Medicorum opprobria, quia nunquam periculo caret, cujuscunque etiam sit conditionis & generis. In senibus nunquam suratur, præsertim si profundiores egerit radi-

radices. Quod si urina parcius incipiat fluere, non amplius de futura Hydropo dubitandum est.

VIII. In Curatione observandum est, nihil certi de Venæ sectione hic determinari posse, cum illam & profuisse & nocuisse ex praxi constet, itaque necesse est, ut ad corporis habitum & causas antecedentes probe attendatur.

IX. Asthma humidum pectorale curatur præmissis phlegmagogis incidentibus & expectorantibus. Commendamus Mixturam ex Aqu. asthmat. Hyssop. Veronic. Cinam. hordeat. Oxym. Scyllit. Tinctur. proprietat. *Mynsicht*. & Juleb. asthmat. Cui præferimus Aquam pectoralem rubram Celeberrimi *Horstii*, senibus nunquam non salutarem, cum quâ Julebus *Grembsii* ex aqua asthmat. & Elixir. vitæ convenit. Conducunt quoque omnia sulphurata. v.g. Syrup. diaph. *Willisii*. Tinctura sulph. flores sulph. Omnia crocata. enulata. anisata, decoctum pectorale *Augusti*. Galli veteris *Riveriano* modo paratum. Ol. sachar. composit. Sperm. Ceti. Butyrum cancerinum. Tinct. antim. tartarificat. Tinct. Tart. spir. sal. armoniac. anisat. Virid. æris *Michaelis*.

X. Inter purgantia laudem merentur ea, quæ ex gummi ammoniac. & galban. preparantur; qualia sunt pilul. de Hier. cum agarie. de ammoniac. *Quercetian.* Extract. diacartham. pilulæ gummosæ.

XI. In Asthmate caduco conveniunt ammoniacalia, aromatica. oleosa, caltoreata & opiata. Omne hic ferunt punctum liquor. CC, succinat. c. opio. sal. velat. CC. cum opio; Tinct. myrth. c. Spir. sal. armoniac. & omnia ex lumbri-
cis & millepedibus parata.

XII. In Asthmate stomachali vomitoria conducunt, quibus præmissis ad carminantia deveniendum, qualia sunt Elixir. *Propriet.* alcoholisat. Essent. carminat. Celeberrimi *Wedelii*. Spir. Nitri ritè dulcificat. arcanum duplicatum, Varia Elæosachara, Trages. post partum, aliaque cæteroquin in cruditate acida com-
pescenda valdè proficua.

CAPUT IV.

De

PALPITATIONE COR-
DIS & SYNCOPE.

THES. I

Palpitatione Cordis est ejusdem motus convulsivus cum vehementi arteriarum cordis vibratione.

II. Causa est vel inordinatus spirituum animalium influxus cordis fibras motu spasmodico vellicantium; vel viscida sanguinis intemperies, ita tamen ut valdè fermentescibilis sit, hinc in rarefactione spiritus crassiores se extricare nesciunt, tantoque cum impetu sanguinem excutiant. Neque excludenda est lymphæ ex arteriis coronariis cordis parenchyma ingrediens; quæ si acrior sit, spasmus inducere solet.

IV. Causæ remotiores sunt terror, ira, Venus, mensium suppressio, malum hypochondriacum & sexcenta alia.

V. In Curatione ad primas vias respiciendum, frustra enim omnis instituitur curatio, nisi chyli vitia prius emendantur. Inter specifica commendantur coralliatæ, ambratæ, margaritæ. Aq. è typh. Cerv. Cordial. fr. *Saxon.* Externè laudantur Theriaca cum croco & confect. alkerm.

VI. Syncope est præceptum omnium virium lapsus cum facultatis vitalis & animalis ablatione.

VII. Causa quærenda est vel in liquore animali vel in vitali. Sanguis hic sæpius primas tenet, dum vel polyposè in corde concrevit. Vel quantitate suâ cordis thalamos obruit. Vel nimium rarefcens in motu suo circulari præpeditur.

VIII. Curatur Vino genetoso. Aceto medicato urinosis, Castoreatis. Elixir. pretios. Aq. cardiac. spir. theriac. camphorat. & omnibus ex cinnam. paratis, de quibus vide Volum. 5. aëtor. Haffnions. observ. 91. Sin plura desiderentur, Practicorum volumina evolvi possunt.

I N D E X

Rerum & Verborum.

- A.*
- A**cidula quare hisce temporibus male cedunt. p. 42
- Aeris correctione multi magni morbi curantur. 5
- Aer frigidus à vulneribus arcondus. 12
- Aer sale abundat. 25
- Angina 341. species 341. causa proxima ibid. malignitas unde ibid. divid. in malign. & contagiosam 342. prognos. ibid. curatio ibid. purgantia nocent indicat. curat. 343. diata. 343
- Ethiopes unde ortum suum habent. 306. 312. causa naturalis. Ethiopum nigredinis 307. 308. 309. Causa Formalis 310. materialis. ibid.
- Anima vegetativa distribuit succum nutritium. 239
- Anima, de omnibus motibus non iudicat. 316
- Anorexia 188. causa immediata ibid. mediata proxima ibid. causa remota ibid. prognos. ibid.
- Apparatus magnus ad vulnera curanda non requiritur. 12
- Appetitus prostratus. 77. causa ibid. Cura. 78.
- Apoplexia 330. causa proxima ibid. respiratio quare manet 331. Prognosis. ibid.
- Aqua Cosmetica. 43
- Astrorum efficacia ex vis in microcosmum. 29
- Astrologia judiciaria juxta Ephemerides veterum instituta quare sæpissime fallit. 33.
- Asthma. 352
- Asthma caducum referri potest inter morbos convulsivos. 152. causa proxima ibid. vena scissio est suspecta in curatione. 353
- Asthma humidum pectorale curatur incipientibus & expectorantibus. 353
- Asthma caducum curatur aromaticis. 353
- Asthma stomachale vomitorio & Carminativo. 353
- Aulici quid 36. quam vitam agunt. ibid. quare sæpe morbis chronicis laborant? 37. in diata